

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Katedra ruských a východoevropských studií

Bakalárska práca

2021

Peter Václavík

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Katedra ruských a východoevropských studií

**Kaviárová diplomacia Azerbajdžanu a jej prejavy
v českém prostředí**

Bakalárska práca

Autor práce: **Peter Václavík**

Študijný program: Medzinárodne teritoriálne štúdia

Vedúci práce: **doc. PhDr. Slavomír Horák, Ph.D.**

Rok obhajoby: 2021

Prehlásenie

1. Prehlasujem, že som predloženú prácu spracoval samostatne a použil iba uvedené pramene a literatúru.
2. Prehlasujem, že práca nebola využitá k získaniu iného titulu.
3. Súhlasím s tým, aby práca bola sprístupnená pre študijné a výskumné účely.

V Prahe dňa 4. mája 2021

Peter Václavík _____

Bibliografický záznam

VÁCLAVÍK, Peter. *Kaviárová diplomacia Azerbajdžanu a jej prejavy v českom prostredí*. Praha, 2021. 57 s. Bakalárska práca (Bc.). Univerzita Karlova, Fakulta sociálnych vied, Inštitút medzinárodných štúdií. Katedra ruských a východoeurópskych štúdií. Vedúci diplomovej práce doc. PhDr. Slavomír Horák, PhD..

Rozsah práce: 82700 znakov

Anotácia

Bakalárska práca „Kaviárová diplomacia Azerbajdžanu a jej prejavy v českom prostredí“ sa zaoberá lobovacíou stratégiou azerbajdžanskej vládnej elity, ktorá slúži na umlčanie kritiky smerovanej k ľudsko-právnym problémom a k nedemokratickým prvkom režimu, na legitimizovanie autoritárskeho režimu a na presadzovanie pozitívneho imidžu krajiny. Cieľom bakalárskej práce je zistiť ako Azerbajdžan využíva peniaze získané z ropného priemyslu na seba propagáciu a presadzovanie vlastných postojov, ako efektívne využíva kaviárovú diplomáciu na umlčanie kritiky a na vytváranie lepšieho imidžu. Následne sa práca pokúsi vytvoriť kritéria skúmaného konceptu a aplikovať ich na konkrétny prípad českého prostredia. Vďaka detailnej analýze českého prostredia bude práca schopná odpovedať na výskumnú otázku, ktorá skúma do akej miery sa prejavuje a je úspešný koncept kaviárovej diplomacie v českom prostredí. Práca vymedzuje základné pojmy ako sú soft power, verejná diplomacia lobbying alebo korupcia. S týmito pojmami sa stretávame pri koncepte kaviárovej diplomacie a ich vymedzenie pomôže lepšie pochopiť ich rozdiely. Hlavná časť sa venuje charakteristike a špecifikám konceptu, jeho historickej tradícii, cieľom a mechanizmom, ktoré používa a následne na základe určených kritérií práca analyzuje prejavy kaviárovej diplomacie v českom prostredí. Bakalárska práca došla k záveru, že kaviárová diplomacia je v istej miere prítomná aj v českom prostredí, kde sa snaží využívať prevažne českých politikov na legitimizáciu režimu prostredníctvom platených pozorovateľských misií. Lobovacia stratégia preniká aj do kultúrnych a akademických štruktúr, kde vynakladá rôzne propagandistické aktivity na presadzovanie svojich názorov.

Annotation

The bachelor thesis „Caviar diplomacy of Azerbaijan and its appearance in the Czech environment“ deals with the lobbying strategy of the Azerbaijani government elite, which serves to silence criticism of human rights issues and undemocratic elements of the regime, to legitimize the authoritarian regime and to promote a positive image of the country. The goal of the bachelor thesis is to find out how Azerbaijan uses the money obtained from the oil industry to promote and enforce its attitudes, how it uses caviar diplomacy to silence criticism, to provide various benefits to election observers and to create a better image of the country. Subsequently, the thesis will try to create criteria of the researched concept and apply them to a specific case of the Czech environment. Thanks to a detailed analysis of the Czech environment, the paper can answer the research question that examines the extent to which caviar diplomacy is present in the Czech environment and how successful is the concept of caviar diplomacy in Czechia. The paper defines basic concepts such as soft power, public diplomacy, lobbying and corruption. These concepts are encountered in the concept of caviar diplomacy, and their definition will help to better understand their differences. The main chapter deals with the characteristics and specifics of the concept, its historical tradition, its goals, and mechanisms that it uses and later based on the specified criteria, it analyses the appearances of caviar diplomacy in the Czech environment. In conclusion, the paper points out that the presence of caviar diplomacy can be seen in the Czech environment to some extent, where it seeks to use mainly Czech politicians to legitimize the regime through paid election observation missions. The lobbying strategy also penetrates cultural and academic structures, where it engages in various propaganda activities to promote its views.

Klíčové slová

Azerbajdžan, zahraničná politika, korupcia, lobbing, Česká republika, Rada Európy, autoritárske režimy, medzinárodné vzťahy

Keywords

Azerbaijan, foreign policy, corruption, lobbying, Czech Republic, Council of Europe, authoritarian regimes, international relations

Title/názov práce

Kaviárová diplomacia Azerbajdžanu a jej prejavy v českom prostredí

Caviar diplomacy of Azerbaijan and its appearance in the Czech environment

Pod'akovanie

Na tomto mieste by som sa rád poďakoval svojmu vedúcemu práce doc. PhDr. Slavomírovi Horákovi, Ph.D. a vedúcemu bakalárskeho semináru JUDr. Vladimírovi Handlovi, CSc. za ich cenné rady a trpezlivosť pri spracovaní tejto diplomovej práce. Taktiež by som sa rád poďakoval všetkým, ktorí sa zúčastnili ústneho rozhovoru za ich ústretivosť a ochotu.

Obsah

Úvod.....	1
1. Vymedzenie pojmov soft power, verejná diplomacia, korupcia a lobbying	5
1.1. Soft power	5
1.2. Verejná diplomacia.....	6
1.3. Korupcia verzus Lobbying	7
2. Kaviárová diplomacia.....	10
2.1. Charakteristika a špecifiká	10
2.2. Historická tradícia	12
2.3. Ciele kaviárovej diplomacie a jej cieľové subjekty.....	14
2.3.1. Umlčanie kritiky ohľadom ľudských práv	14
2.3.2. Posilnenie legitimacy režimu	16
2.3.3. Zahranično-politické ciele.....	16
2.3.4. Cieľové subjekty	17
2.4. Mechanizmy	17
2.4.1. Lobovanie v Parlamentnom zhromaždení Rady Európy (PACE).....	18
2.4.2. Aktivity mimovládnych organizácií a Nadácie Heydara Alijeva.....	19
3. Prejavy kaviárovej diplomacie v českom prostredí.....	22
3.1. Politické prostredie.....	23
3.1.1. Skupina priateľov Azerbajdžanu	23
3.1.2. Pozorovateľské misie.....	25
3.1.3. Iné prípady	30
3.2. Kultúrne prostredie.....	31
3.2.1. Prípady Lidice-Chodžaly.....	31
3.3. Akademické prostredie.....	33
4. Úspechy kaviárovej diplomacie	34
Záver.....	37
Summary	39
Zoznam použitej literatúry	42

Úvod

Po nástupe Ilhama Alijeva na post prezidenta v roku 2003 sa v kruhoch azerbajdžanskej zahraničnej politiky začína používať nový pojem pre špecifickú vetvu diplomacie, a to kaviárová diplomacia. Krajina, ktorá je často nazývaná kritikmi režimu ako demokracia¹, to znamená diktatúra, ktorá sa vydáva za demokraciu, sa stáva stále viac terčom kritiky podporovateľov ľudských práv a ľudsko-právnych aktivistov. V indexoch, ktoré mierajú mieru ochrany ľudských práv a slobody obyvateľstva sa Azerbajdžan každoročne umiestňuje na posledných priečkach². Namiesto toho, aby sa režim pokúsil tieto zakopnutia napraviť a opäť nabehnúť na chodník demokratizácie, Ilham Alijev sa rozhodol túto kritiku umlčať a upevniť skôr autoritárske zriadenie. Kroky ako referendum za zrušenie limitov volebných období prezidenta alebo obmedzovanie výkonu politickej funkcie opozičných strán ukazujú smer, ktorým sa prezident chce uberať a nenechávajú nikoho na pochybách, že Alijev si buduje pozíciu na to byť prezidentom do konca života. Porušovanie ľudských práv a množstvo politicky motivovaných zatknutí novinárov, politických aktivistov alebo opozície sa stali neoddeliteľnou súčasťou imidžu krajiny v prostredí demokratických národov. Európska Únia zverejnila množstvo silných stanovísk proti týmto násilnostiam, avšak azerbajdžanská vláda tieto obvinenia ostro odmieta a nemieni situáciu zmeniť.

Azerbajdžan sa radšej rozhodol využiť zdroje z ropného priemyslu a aplikovať omnoho asertívnejšiu zahraničnú politiku okrem iného aj formou lobbingovej stratégie konceptu kaviárovej diplomacie, ktorá častokrát hraničí s praktikami korupcie. Vo svete existuje zopár krajín, ktoré vynakladajú podobné úsilie v rámci zahraničnej politiky, či už je to Čína alebo Rusko, prípadne koňaková diplomacia Arménska, avšak ide o ťažko zrovnateľné prípady z dôvodov špecifik, ktoré prípad Azerbajdžanu prináša.

Bakalárska práca sa venuje skúmaniu toho, ako efektívne využíva Azerbajdžan kaviárovú diplomáciu na umlčanie kritiky zameranej na nedemokratické prvky azerbajdžanského systému a na vytváranie lepšieho imidžu a presadzovanie svojich postojov, ale aj aké mechanizmy používa a čo sa Ilhamovej Alijevovej vláde vďaka nej podarilo dosiahnuť. Práca sa taktiež venuje prejavom kaviárovej diplomacie v českom prostredí, kde sú prejavy skúmané na konkrétnych prípadoch a pokúša sa zistiť ako sa kaviárová diplomacia

¹ „Chadidža Ismailova: V Azerbajdžanu je demokracia“, *PlusRozhlas*, 11. jún 2013, <https://plus.rozhlas.cz/chadidza-ismailova-v-azerbajdžanu-je-demokracia-7688859> (sprístupnené 23. apríla 2021).

² „Azerbajjan: Country overview“, *FreedomHouse*, 2021, <https://freedomhouse.org/country/azerbaijan/freedom-world/2021> (sprístupnené 24. apríla).

prejavuje v českom prostredí a či sa českí politici podieľajú na praní Azerbajdžanskej reputácie. Bakalárska práca predstavuje pokračovanie ročníkovej práce, ktorá bola vypracovaná na podobnú tému s tým rozdielom, že v rámci ročníkovej práce boli rozoberané do väčšej miery aj prejavy v Rade Európy. Obdobie, ktorým sa práca zaoberá začína oficiálnym vstupom Azerbajdžanu do Rady Európy, inštitúcie, ktorej hlavným cieľom je ochrana ľudských práv, v roku 2001 a končí začiatkom roku 2021, kedy bol jeden z hlavných lobistov Azerbajdžanu v rámci Rady Európy Luca Volonte obvinený z brania úplatkov a odsúdený na štyri roky väzenia.

Hlavným cieľom bakalárskej práce je odpovedať na výskumnú otázku: Do akej miery sa prejavuje a je úspešný koncept kaviárovej diplomacie v českom prostredí? Téma predpokladá, že na základe preskúmaných štúdií o vplyve autoritárskych režimov v demokratických systémoch takýto vplyv a propaganda Azerbajdžanu v českom prostredí existuje a cieľom tejto bakalárskej práce je analyzovať jeho prejavy v akademickom, politickom a kultúrnom prostredí českej spoločnosti na základe stanovených kritérií, podľa ktorých určí vplyv a jeho mieru.

Na zodpovedanie výskumnej otázky bakalárska práca používa prípadovú štúdiu, ktorá skúma vplyv a propagandu Azerbajdžanu v rôznych sférach českého prostredia medzi rokmi 2001-2021. Prípadová štúdia predstavuje detailnú analýzu jedného prípadu, ktorý je zvolený ako objekt záujmu. Musí zohľadniť celkový sociálny, politický ako aj historický kontext udalostí, či daného fenoménu a poskytnúť komplexný obraz.³ Práca analyzuje konkrétnu vzorku ľudí z rôznych prostredí, ktorých sleduje na základe ich postoja k Azerbajdžanu v rámci rôznych vyhlásení, hlasovaní, výrokov, prípadne aktivít na sociálnych sieťach. Taktiež používa diskurzívnu analýzu aktérov v uzavretom prostredí Poslaneckej snemovne Českej republiky a v rámci mediálnych výstupov.

Bakalárska práca skúma problematiku kaviárovej diplomacie a jej prejavov v českom prostredí na základe primárnych a sekundárnych zdrojov. Pri výskume boli použité okrem anglických aj české prípadne francúzske zdroje a zopár článkov v ruštine z azerbajdžanských médií. K identifikácii hlavných cieľov a mechanizmov kaviárovej diplomacie práca využíva diela od Eske Van Gils, ktorá je holandská univerzitná profesorka zaoberajúca sa medzinárodnými a európskymi štúdiami so špecializáciou na post-sovietsku politiku a vo svojich prácach detailne popisuje zahranično-politické stratégie Azerbajdžanu voči Európskej únii. Tituly, ktoré práca využíva, sú napríklad odborný článok s názvom „*Azerbaijan's*

³ Vít Beneš a Petr Drulák, „Metodologie výzkumu politiky“, 2016, s. 37.

Foreign Policy Strategies and the European Union: Successful Resistance and Pursued Influence“ alebo článok s názvom „*Differentiation through bargaining power in EU–Azerbaijan relations: Baku as a tough negotiator*“. Ďalšou autorkou, ktorej dielo bolo použité je Chiara Loda a jej odborný článok „*Azerbaijan, Foreign Policy and Public Diplomacy*“ z roku 2016. Chiara Loda je talianska odborníčka na zahraničnú politiku juhokaukazských štátov a vo svojej práci sa venuje prevažne nástrojom, ktoré využíva Azerbajdžan na presadzovanie svojich postojov v medzinárodnom prostredí.⁴ Dôležitým zdrojom bola taktiež správa analytického centra Freedom Files pod názvom „*European values bought and sold*“ z roku 2017, ktorá detailne popisuje sofistikovaný systém azerbajdžanského lobbingu, ktorý sa snaží získať medzinárodný vplyv nad západnými politikmi a mimovládnyimi organizáciami.⁵ V neposlednom rade bakalárska práca použila množstvo odborných prác od think tanku *European Stability Initiative* (ESI), ktorý sídli v Berlíne a jeho riaditeľom je rakúsky sociálny vedec Gerald Knaus. Jednou z hlavných tém, ktorým sa Gerald Knaus prostredníctvom ESI venuje je kaviárová diplomacia Azerbajdžanu v Rade Európy a odkryvaní prepojení Azerbajdžanu na európskych politikov.⁶ Spomenuté diela však neobsahujú jednotnú definíciu konceptu kaviárovej diplomacie, preto sa bakalárska práca snaží vymedzením pojmov ako sú soft power, verejná diplomacia alebo korupcia a lobbing upresniť definičný rámec skúmaného konceptu.

V rámci rozboru konkrétnych prejavov kaviárovej diplomacie v českom prostredí bola využitá analýza novinových článkov z českého prostredia sprístupnených prostredníctvom databázy NewtonMedia Search, ktoré obsahovali slová ako sú korupcia alebo kaviárová diplomacia. V súvislosti s prejavmi v politickom prostredí boli použité články z českého neziskového spravodajského webu *Investigace.cz*, ktorý sa venuje investigatívnej žurnalistike zameranej na korupciu, ako aj odborný článok od Transparency International s názvom „*Azerbajdžanská pračka*“, ktorý poskytuje základné informácie o osobách, ktoré sú podozrivé z prepojenia na Azerbajdžan. V rámci výskumu boli kontaktovaní konkrétni členovia medziparlamentnej skupiny priateľov Azerbajdžanu, ako aj minister vnútra a vicepremiér Jan

⁴ Van Gils, Eske, “Azerbaijan’s Foreign Policy Strategies and the European Union: Successful Resistance and Pursued Influence” *Europe-Asia Studies* 70, č. 5 (2018): 738-758, DOI: 10.1080/09668136.2018.1479733.; Loda, Chiara, “Azerbaijan, Foreign Policy and Public Diplomacy” *Irish Studies in International Affairs*, 27 (2016): 39-55, Published by: Royal Irish Academy, <https://www.jstor.org/stable/10.3318/isia.2016.27.7> (stiahnuté 11. apríla 2020).

⁵Civic Solidarity, „European values bought and sold“, *Freedom Files Analytical Centre*, (Marec 2017): 9, https://civicsolidarity.org/sites/default/files/az_lobbying_corruption_report_10_march_2017_public_version_col_or_1.pdf (stiahnuté 2. Septembra 2020).

⁶ ESI, „Caviar Diplomacy: How Azerbaijan Silenced the Council of Europe“, *European Stability Initiative*, Part 1 (2012).; ESI, „The European Swamp (Caviar diplomacy p.2)“ *European Stability Initiative*, Part 2 (2016).

Hamáček prostredníctvom emailu, avšak žiadosti o rozhovor ostali bez odpovede. Uskutočnená bola taktiež emailová korešpondencia s pracovníkom Ministerstva zahraničných vecí, ale jej obsah je anonymizovaný. K hlbšiemu nahliadnutiu do danej problematiky boli uskutočnené rozhovory s ľuďmi z mediálneho ako aj odborného prostredia, medzi konkrétne osoby s ktorými bol rozhovor uskutočnený patria napríklad Tereza Soušková, expertka na región Kaukazu z Asociácie pre medzinárodné otázky, Jakub Šimák, investigatívny novinár, ktorý sa dlhodobo venoval problematike korupčných praktík Azerbajdžanu v súvislosti s českým prostredím alebo Tomáš Nídr, ktorý napísal článok pojednávajúci o prípade Lidice-Chodžaly.

Obsah práce sa skladá zo štyroch kapitol, kde sa prvá časť práce pokúša vymedziť si základné pojmy ako soft power, verejná diplomacia, lobbying a korupcia, keďže tieto pojmy sa často používajú v súvislosti s kaviárovou diplomaciou. Vďaka ich vymedzeniu je následne jednoduchšie pochopiť rozdiely medzi danými pojmami. Druhá kapitola práce sa venuje kaviárovej diplomacii vo všeobecnej rovine. Kapitola rozoberá charakteristiku a špecifiká tohto konceptu, jeho historickú tradíciu a následne opisuje ciele, ktoré si táto forma diplomacie vytýčila a mechanizmy, aké pri ich dosahovaní používa. Na konci druhej kapitoly sa bakalárska práca snaží určiť si konkrétne kritéria a tie následne aplikovať na prípad českého prostredia. Tretia časť práce analyzuje prejavy kaviárovej diplomacie v českom prostredí a snaží sa pomenovať konkrétne prípady využitia kaviárovej diplomacie v rôznych sférach, či už politickej, kultúrnej alebo akademickej. Záverečná kapitola sa pokúsi zhodnotiť aké úspechy kaviárová diplomacia v českom prostredí dosiahla.

V česko-slovenskom akademickom prostredí sa problematike kaviárovej diplomacie Azerbajdžanu obecne nikto nevenuje a podobné tvrdenie platí aj pre skúmanie prejavov kaviárovej diplomacie v českom prostredí, kde sa okrem zopár investigatívnych novinárov téme neprikladá veľká pozornosť. Predstavenie skúmaného konceptu ako aj jeho prejavov v českom prostredí je preto možné považovať za významný prínos v rámci česko-slovenského akademického prostredia.

1. Vymedzenie pojmov soft power, verejná diplomacia, korupcia a lobbying

Kaviárová diplomacia predstavuje systém, ktorý využíva prostriedky nielen soft power a verejnej diplomacie, ale predovšetkým korupcie a lobbyingu na dosiahnutie svojich cieľov. Keďže koncept kaviárovej diplomacie nemá jednotnú definíciu nasledujúca kapitola sa bude venovať ich interpretácii a spojitostiam s kaviárovou diplomaciou. Vďaka vyjasneniu pojmov, bude následne jednoduchšie pochopiť ich rozdiely a predísť obmieňaniu.

1.1. Soft power

Pojem soft power, nazývaný taktiež mäkká moc bol po prvýkrát predstavený americkým profesorom Josephom Nyeom. Moc podľa neho predstavuje schopnosť vedieť ovplyvniť ostatných aktérov za účelom získania toho, čo chceme. Inými slovami, prinútiť ostatných aby robili to, čo by inak nerobili.⁷ Ovplyvniť ostatných je možné tromi spôsobmi, ktoré Nye ponúka, a to pomocou nátlakových hrozieb, pomocou stimulov a platieb a v neposlednom rade formou príťažlivosti, ktorá dokáže primäť ostatných chcieť to, čo chceme my.⁸ Spôsob, ktorý si vyberieme určuje, ktorý typ moci sa rozhodneme použiť. V tomto prípade rozlišujeme medzi mäkkou mocou (*soft power*) a tradičnou tvrdou mocou (*hard power*). Tradičná tvrdá moc využíva prevažne stratégie, ktoré sa sústredia na vojenskú intervenciu, donucovacie techniky, prípadne sankcie za účelom presadzovania svojich záujmov. Na druhej strane mäkká moc je chápaná ako schopnosť prilákať ostatných, aby robili to, čo chceme a mysleli si, že to je vlastne ich cieľom. Oproti tvrdej moci sa mäkká moc nesnaží využívať prostriedky nátlaku alebo uplácania.⁹

Mäkká sila, ktorou disponuje krajina spočíva predovšetkým na troch základných zdrojoch a to na kultúre, politických hodnotách a na zahraničnej politike. V rámci mobilizácie týchto zdrojov krajiny využívajú ako nástroj verejnú diplomáciu. Tá sa snaží prilákať pozornosť tým, že poukazuje na tieto zdroje prostredníctvom rôznych podujatí alebo televízneho vysielania, avšak ak sú kultúra a hodnoty danej krajiny neatraktívne, verejná diplomacia nedokáže produkovať mäkkú moc.¹⁰ Podľa Alexandra Vuvinga sú kultúrne podujatia, výmenné programy alebo televízne vysielania síce videné ako nástroje mäkkej

⁷ Joseph S. Nye, „Soft power“, *Foreign Policy*, č. 80, (1990): 154, <https://www.jstor.org/stable/1148580> (stiahnuté 15. apríla 2021).

⁸ Joseph S. Nye, „Public diplomacy and soft power“, *The Annals of the American Academy of Political and Social Science* 616, (2008): 94, <http://www.jstor.org/stable/25097996> (stiahnuté 11. marca 2021).

⁹ Ernest Wilson J., „Hard Power, Soft Power, Smart Power.“, *The Annals of the American Academy of Political and Social Science* 616 (2008): 114, <http://www.jstor.org/stable/25097997> (stiahnuté 15. apríla 2021).

¹⁰ Joseph S. Nye, „Public diplomacy and soft power“, 95.

moci, avšak neprodukujú ju priamo. Tieto aktivity skôr propagujú porozumenie medzi krajinami, podporujú jej pozitívny obraz, prípadne propagujú rôzne mýty v jej prospech.¹¹

Vo všeobecnosti je pre vlády omnoho náročnejšie aplikovať mäkkú moc a udržať si jej efektívnosť. Zatiaľ čo pri tvrdej moci, jej zdroje sú hmatateľné a jej výroba si vyžaduje omnoho kratší časový úsek, budovanie mäkkej moci si vyžaduje dlhší čas a následne sa rozvíja počas dlhého obdobia. Avšak úloha mäkkej moci je v dnešnej dobe veľmi dôležitá, keďže sa jedná o miernejšiu cestu k dosiahnutiu konkrétnych cieľov.¹²

V prípade kaviárovej diplomacie je možné vidieť určité črty používania mäkkej moci, kedy koncept slúži ako jej nástroj na šírenie okrem iného kultúry a pozitívneho obrazu krajiny, avšak omnoho viac zapadá skôr do prípadu tvrdej moci, keďže využíva napríklad aj uplácanie.

1.2. Verejná diplomacia

Pojem verejná diplomacia bol v predchádzajúcej časti spomenutý ako nástroj určený na mobilizáciu zdrojov mäkkej moci za účelom pritiaženia pozornosti širokej verejnosti, ktorého cieľom je ovplyvňovať verejnú mienku prostredníctvom rôznych udalostí.¹³ Verejná diplomacia je v súčasnosti považovaná za jednu zo zložiek štátnej diplomacie. Na rozdiel od tradičnej diplomacie, ktorá je zameraná na komunikáciu s politickými elitami je základom verejnej diplomacie nadviazať kontakt a komunikovať s verejnosťou cudzích štátov za účelom ovplyvňovať verejnú mienku. Pojem bol po prvýkrát v jeho dnešnej forme použitý v roku 1965 E. Gullionom, bývalým diplomatom zo Spojených štátov a fakultným dekanom na Tufts University. Odvtedy sa pojem pokúsilo presnejšie definovať mnoho akademikov a začal sa vyskytovať v odbornej literatúre.¹⁴

Definovať verejnú diplomáciu môžeme nasledovne: „*Verejná diplomacia je špecifickým nástrojom zahraničnej politiky štátu (advocate country), ktorý sa orientuje primárne na širokú verejnosť v cudzej krajine (target country), s cieľom ovplyvňovať tamjšiu verejnú mienku a jej prostredníctvom potom vyvíjať tlak na zmenu správania politických elít cudzieho štátu*“.¹⁵

¹¹ Alexander L. Vuving, „How soft power works“, *American Political Science Association annual meeting*, (2009): 13, <https://apcss.org/Publications/Vuving%20How%20soft%20power%20works%20APSA%202009.pdf> (stiahnuté 14. apríla 2021).

¹² Jan-Philipp N E Wagner, „The Effectiveness of Soft & Hard Power in Contemporary International Relations“, *E-International Relations*, (2014): 1-2, <https://www.e-ir.info/pdf/49538> (stiahnuté 14. apríla 2021).

¹³ Joseph S. Nye, „Public diplomacy and soft power“, 95.

¹⁴ Erik Pajtinka, „Verejná diplomacia“, *Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie: Diplomacia členského štátu v EÚ v procese európskej integrácie*, (2008): 186-187,

https://www.researchgate.net/publication/263660295_Verejna_diplomacia/citations (stiahnuté 15. apríla 2021).

¹⁵ *Ibid.*, 192.

Verejná diplomacia predpokladá, že imidž a povest' krajiny predstavujú verejný statok, ktorý hrá významnú rolu pri vytvorení prostredia na jednanie. Medzi účastníkov, ktorí sa podieľajú na verejnej diplomacii patria či už štátne útvary vo forme ministerstiev zahraničných vecí ale aj pracoviská pôsobiace v zahraničí, ako napríklad ambasády a pod.¹⁶ Účastníkov verejnej diplomacie môžeme preto rozdeliť na dve skupiny a to štátnych a neštátnych. Úlohou už spomínaných štátnych účastníkov je v praxi presadzovať národné záujmy krajiny na medzinárodnom pódium. V prípade neštátnych účastníkov, ktorí sú často definovaní ako mimovládne organizácie, súkromné firmy, prípadne iní neštátni aktéri sú ich ciele odlišné od tých diplomatických. Ich činnosť a aktivity na ktorých participujú nie sú označované ako diplomatické, ale ako aktivity, ktoré pomáhajú pri uskutočňovaní diplomacie štátnym inštitúciám.¹⁷

S pojmom verejnej diplomacie sa častokrát v odborných diskusiách spája pojem propaganda. Podľa Nyea však propaganda nemá kredibilitu a tým pádom pôsobí nevhodne ako verejná diplomacia. Kvalitná verejná diplomacia by mala ísť nad rámec propagandy.¹⁸ Propaganda je často chápaná ako niečo negatívne, niečo čoho cieľom je manipulovať s verejnosťou na základe klamstiev a nepravdivých tvrdení, ktoré následne majú verejnosť, príkladom môže byť napríklad nacistická propaganda počas druhej svetovej vojny.¹⁹ Na druhej strane verejná diplomacia uprednostňuje komunikáciu s verejnosťou formou dialógov a argumentácie a jej súčasťou je sprostredkovanie informácií a predaj pozitívneho imidžu.

Dôležitou súčasťou verejnej diplomacie pri vytváraní pozitívneho obrazu krajiny je taktiež kultúrna diplomacia, keďže kultúra funguje ako najlepší propagátor obrazu a identity štátu v zahraničí.²⁰ Do istej miery je možné považovať aj koncept kaviárovej diplomacie ako „súčasť“ verejnej diplomacie, keďže jeden z jej hlavných cieľov je vytváranie lepšieho imidžu krajiny a jej účastníci sú štátni aj neštátni aktéri.

1.3. Korupcia verzus Lobbying

Rozdiel medzi korupciou a lobbyingom je témou mnohých diskusií, zatiaľ čo niektorí tvrdia, že tieto dva pojmy sú si veľmi podobné a lobbying je vlastne iba špeciálnou formou, doplnkom korupcie, ktorý sa sústreďuje na zákonodarne orgány, iní sú toho názoru, že medzi

¹⁶ Jana Peterková, „Verejná diplomacie – jen módní pojem nebo skutečná změna?“, *Mezinárodní vztahy* 41, č. 3 (2006): 87, <https://mv.iir.cz/article/view/227/229> (stiahnuté 15. apríla 2021).

¹⁷ Erik Pajtinka, „Verejná diplomacia“, 193.

¹⁸ Joseph S. Nye, „Public diplomacy and soft power“, 101.

¹⁹ Jana Peterková, „Verejná diplomacie – jen módní pojem nebo skutečná změna?“, 89.

²⁰ Erik Pajtinka, „Verejná diplomacia“, 197.

týmito pojmami sú jasné rozdiely, ktoré určujú čo je a nie je korupcia a lobbing.²¹ Obe praktiky však slúžia na získanie výhod, či už v ekonomickom, politickom alebo inom prostredí. Ako jeden z rozdielov je možné považovať otázku legálnosti používania týchto praktík. V prípade lobbingu je spôsob akým sa snaží získať vplyv nad jednotlivými aktérmi považovaný za legálny a akceptovaný zákonmi v mnohých krajinách, zatiaľ čo korupcia je celosvetovo považovaná za niečo nelegálne, spájajúce sa s negatívnou konotáciou. V tomto prípade je však nutné povedať, že chápanie lobbingu a jeho legálnosti sa líši, kým v jednej krajine sú niektoré lobbovacie aktivity považované za legálne, iná ich považuje za korupciu.²²

Pojem korupcia je možné definovať v rámci širšieho pohľadu ako aj prostredníctvom jej konkrétnych podôb. Mnohé krajiny ju definujú zákonom, prípadne verejnou mienkou, kedy čin korupcie (branie úplatku) je považovaný za „*deviantné správanie*“, ktoré vybočuje z noriem demokratických spoločností o vykonávaní verejných činností.²³ Korupciu môžeme rozdeliť podľa mnohých typov ako sú napríklad administratívna, politická, systémová, individuálna a pod. V prípade administratívnej korupcie sa jedná o podplácanie ľudí pôsobiacich vo verejnej správe, častokrát je nazývaná aj nízkoúrovňovou korupciou, zatiaľ čo pri politickej siaha korupcia na najvyššie miesta snažiac sa ovplyvniť zákony alebo rôzne regulácie prostredníctvom ilegálnych činností.²⁴

Jedným z kritérií, ktoré sú považované za kľúčové pri porovnávaní korupcie a lobbingu je otázka transparentnosti. V prípade lobbingu je možné hovoriť, že tento proces je transparentný, pretože aktéri ho uskutočňujú verejne v rámci stanovených pravidiel, zatiaľ čo korupcia je považovaná za aktivitu, ktorá je schovaná pred očami verejnosti a tým pádom nie je viditeľný jej vplyv. Avšak transparentnosť nemožno hodnotiť ako základný znak, ktorý vymedzuje rozdiely medzi dvoma pojmami. Za hlavný rozdiel je však možné pokladať to, že pri korupcii sa jedná o priamy prevod peňazí, resp. formy úplatku od korumpujúcej osoby smerom ku prijímateľovi. Pri lobbingu je viditeľná absencia priameho presunu formy úplatku, keďže lobbing skôr využíva verejný alebo iný nátlak prostredníctvom oddelení styku s verejnosťou (PR), rôznych marketingových stratégií, odborníkov a pod. na dosiahnutie

²¹ Nauro F. Campos a Francesco Giovannoni, „Lobbying, Corruption and Political Influence“, *Institute of Labor Economics*, č. 2313, (September 2006): 1-2, <https://www.iza.org/publications/dp/2313/lobbying-corruption-and-political-influence> (stiahnuté 12. apríla 2021).

²² Francesco Giovannoni, „Lobbying versus corruption“, *CESifo DICE Report* 1, (2011): 12-16, <https://www.ifo.de/DocDL/dicereport111-forum3.pdf> (stiahnuté 12. apríla 2021).

²³ Emília Sičáková-Beblavá a Miroslav Beblavý, „Prístupy k definovaniu korupcie“, *Sociológia - Slovak Sociological Review* 39, č. 4 (2007): 317, <https://www.sav.sk/journals/uploads/02031240Beblava%20-%20Beblavy.pdf> (stiahnuté 14. apríla 2021).

²⁴ *Ibid.* 321-333.

svojich cieľov.²⁵ Lobbying je preto možné definovať ako sériu aktivít, ktoré ovplyvňujú svojim spôsobom rozhodovanie v štátnej sfére, avšak nijako neprinášajú zisky jej predstaviteľom.²⁶

Lobbying je zameraný prevažne na inštitúcie, ktorých cieľom je vytvárať politiku ako aj legislatívne úpravy, ktoré dokážu skomplikovať alebo uľahčiť podplácanie. Lobovanie je preto možné chápať ako prostriedok, ktorý odsúva rolu podplácania na vedľajšiu koľaj v prípade, že uspeje v ovplyvňovaní politik, alebo ako prostriedok, ktorý umožňuje jednoduchšie používanie úplatkov, ak uspeje v podkopávaní zákonov proti jeho používaniu. To znamená, že lobbying môže slúžiť ako náhrada ale aj doplnok korupcie. Z pohľadu efektívnosti je lobbying omnoho účinnejší nástroj pri ovplyvňovaní veľkých firiem a inštitúcií, pretože vo väčšine prípadov sa lobbying snaží o priamu zmenu konkrétnej politiky ovplyvňovaním zákonodarcov, zatiaľ čo korupcia sa snaží vo všeobecnosti podkopávať zákony a inštitúcie.²⁷

Pri aplikácii týchto pojmov na koncept kaviárovej diplomacie, môžeme tvrdiť, že táto špecifická vetva diplomacie využíva v určitej miere oba. Azerbajdžan využíva lobovanie prostredníctvom kaviárovej diplomacie na presadzovanie svojich záujmov po celom svete vďaka svojej lobovacej sieti. Tieto lobovacie aktivity však vykazujú aj znaky korupčných aktivít, keďže v nej majú svoje miesto aj úplatky vysokých politických predstaviteľov.

Táto kapitola bakalárskej práce priblížila jednotlivé pojmy, ktoré sú do istej miery využívané konceptom kaviárovej diplomacie. Ich vymedzenie a zasadenie kaviárovej diplomacie do širšieho kontextu umožňuje správne porozumieť jej rozsahu v ktorom sa pohybuje. Na základe toho môžeme kaviárovú diplomaciu chápať ako koncept, ktorý využíva predovšetkým lobovacie aktivity na presadzovanie svojich záujmov u európskych politikov, avšak do istej miery slúži ako nástroj verejnej diplomacie, keďže jej aktivity sú namierené na zahraničné obyvateľstvo. Lobbying je však často sprevádzaný aj korupčnými praktikami ako napríklad uplácenie. To ako konkrétne Azerbajdžan využíva tento koncept sa pokúsim priblížiť v nasledujúcej kapitole.

²⁵ Boris Begovic, „Corruption, Lobbying and State Capture”, *CDLS Working Paper* č. 0106 (Marec 2005): 7-10, http://pdc.ceu.hu/archive/00003104/01/corruption_lobbying_and_state_capture.pdf (stiahnuté 16.apríla 2021).

²⁶ Francesco Giovannoni, „Lobbying versus corruption“, 12.

²⁷ Nauro F. Campos a Francesco Giovannoni, „Lobbying, Corruption and Political Influence“, 5-22.

2. Kaviárová diplomacia

Azerbajdžan predstavuje bez pochyb jedného z najsilnejších ekonomických hráčov v oblasti Južného Kaukazu a plynutím času je možné pozorovať ako jeho rola v tomto regióne naberá na sile, čím sa stáva de facto ekonomickým lídrom celej oblasti. Sila, ktorou krajina disponuje spočíva prevažne vo veľkých zásobách ropy a zemného plynu, ktoré sa nachádzajú v Kaspickom mori a poskytujú regiónu finančné zdroje od konca 19. storočia. Vďaka mnohým ropovodom ako napríklad Baku-Tbilisi-Ceyhan (BTC) alebo plynovod Baku-Tbilisi-Erzurum (BTE) a projektom, ktoré boli uskutočnené za posledné roky sa Azerbajdžan a jeho infraštruktúra stáva strategicky významným partnerom pre energetickú bezpečnosť celej Európy ako aj alternatívna cesta k zmenšeniu závislosti Európy na dovoze ropy z Ruskej federácie.²⁸ Zatiaľ čo v ekonomickej oblasti Azerbajdžan neustále napreduje a medzi rokmi 2005-2007 bol vyhlásený za najrýchlejšie rastúcu ekonomiku na svete²⁹, v oblasti politického charakteru je režim považovaný aj medzi jeho podporovateľmi za mierne autoritársky, vo väčšine prípadov autoritársky a od demokratického zriadenia je stále na míle vzdialený.³⁰

Strategicko-ekonomické a mnohé ďalšie dôvody predurčujú Azerbajdžan k tomu, aby ašpiroval na pozíciu ekonomického lídra oblasti a vplyvného člena európskeho spoločenstva. Na dosiahnutie tohto cieľa a na umlčanie kritiky režimu, Azerbajdžan využíva množstvo prostriedkov a nástrojov, medzi ktoré patrí aj kaviárová diplomacia ako prostriedok vylepšenia národného imidžu v zahraničí a umlčania kritiky.

Nasledujúca kapitola mojej bakalárskej práce sa preto venuje problematike kaviárovej diplomacie a jej využívaniu zo strany Azerbajdžanu. Záujem bude kladený napríklad charakteristike kaviárovej diplomacie a jej špecifikám, cieľom a mechanizmom, ktoré krajina využíva na dosiahnutie týchto cieľov. Zámerom tejto časti je ponúknuť ucelený pohľad na kaviárovú diplomaciu Azerbajdžanu.

2.1. Charakteristika a špecifiká

Rozpadom Sovietskeho zväzu v roku 1991 sa Azerbajdžan po prvýkrát objavuje na mape samostatných suverénnych štátov, avšak netrvalo dlho a krajina sa ocitla uprostred konfliktu so susedným Arménskom o územie Náhorného Karabachu. Následné ekonomické

²⁸ Bulletin, „*Ázerbájdžánska bezpečnostní politika jako faktor míru a regionální stability*“, (Praha: Filozofická fakulta Univerzita Karlova v Prahe, 2014), 8.

²⁹ Václav Lavička, „*Stane se Ázerbájdžán novou Dubají?*“, *Český exportér*, (august 2014/15): 4-7, <https://adoc.pub/byznys-v-azerbajdanu.html> (stiahnuté 11. apríla 2020).

³⁰ ESI, „*Caviar Diplomacy: How Azerbaijan Silenced the Council of Europe*“, *European Stability Initiative*, Part 1 (2012): 2.

a vnútropolitické problémy ako aj intenzívny konflikt vtiahli krajinu do chaotického obdobia.³¹ Chaos ustál až príchodom staronového prezidenta a bývalého generálneho tajomníka komunistickej strany v Azerbajdžane Heydara Alijeva, ktorý presadzoval prevažne politiku zachovania územnej celistvosti a snažil sa predchádzať zasahovaniu štátov do interného chodu krajiny. Príchodom Heydara k moci sa smerovanie krajiny ako aj režimu zmenilo z demokratického na hybridné, charakteristicky nezapadal do kategórie demokratických, avšak nepatrilo mu miesto ani medzi autoritárskymi zriadeniami.³²

V zahraničnej politike sa Azerbajdžan rozhodol uplatniť doktrínu, ktorá sa do povedomia verejnosti zapísala ako „*zahraničná politika balansovania*“. Táto politická doktrína predstavuje hlavný pilier dlhodobého smerovania azerbajdžanskej zahraničnej politiky, ktorá sa má sústrediť na hľadanie rovnováhy medzi susednými štátmi, krajinami Európy a svetovými mocnosťami a udržanie stability.³³ Azerbajdžan však nie je jediná krajina, ktorá túto stratégiu aplikuje, v rámci post-sovietskeho regiónu sa používa podobná stratégia zahraničnej politiky, avšak pod názvom multi-vektorová diplomacia.

Rozsah v akom túto stratégiu používa Azerbajdžan sa veľmi líši od iných krajín. Špecifickým znakom Baku je udržiavanie si aktívnych a priateľských vzťahov s inými krajinami na veľmi vysokej úrovni, napriek jeho malej rozlohe.³⁴ Podľa analytikov sa v rámci multi-vektorovej diplomacie objavujú pri niektorých štátoch nekonzistencie, ktoré poukazujú na tendenciu prikláňať sa na jednu stranu, alebo prebiehať medzi preferovanými stranami. Takáto nekonzistencia je prítomná aj v prípade Azerbajdžanu, ktorý balansuje medzi rôznymi stranami, no prikláňa sa prevažne k pro-západnému orientovaniu v dôsledku hrozieb v regióne, proti ruského sentimentu a integrácie s európskym energetickým trhom.³⁵

Po smrti Heydara Alijeva nastúpil na post prezidenta po voľbách v roku 2003 jeho syn Ilham Alijev, ktorý pokračuje v zahraničnej politike balansovania, avšak súčasný režim sa stal v oblasti zahraničnej politiky omnoho viac asertívnejší a vďaka energetickým zdrojom začal vo veľkom používať koncept kaviárovej diplomacie.³⁶

Koncept kaviárovej diplomacie slúži ako nástroj politiky balansovania využívajúci mnohé prostriedky, ktoré sa často navzájom prelínajú a vzájomne spolupracujú. Špecifické

³¹ Eske Van Gils, „Differentiation through bargaining power in EU–Azerbaijan relations: Baku as a tough negotiator“, *East European Politics* 33, č. 3 (2017): 390.

³² ESI, „Caviar Diplomacy“, 2.

³³ Jason E. Strakes, „Situating the ‘Balanced Foreign Policy’: The Role of System Structure in Azerbaijan's Multi-Vector Diplomacy“, *Journal of Balkan and Near Eastern Studies* 15, č. 1 (2013): 37.

³⁴ Eske Van Gils, „Azerbaijan’s Foreign Policy Strategies and the European Union: Successful Resistance and Pursued Influence“ *Europe-Asia Studies* 70, č. 5 (2018): 741.

³⁵ Jason E. Strakes, „Situating the ‘Balanced Foreign Policy’“, 41.

³⁶ Eske Van Gils, „Azerbaijan’s Foreign Policy Strategies and the European Union“, 741-742.

nástroje, ktoré koncept využíva sú rôznorodé, od právne neškodných, ako sú napríklad nástroje kultúrnej diplomacie, cez nástroje, ktoré porušujú celistvosť a normy demokratickej spoločnosti až po nástroje, ktoré neskrývajú svoj ilegálny charakter a sú otvorene nezákonné. Jedná sa preto o komplexný prístup, ktorý je často ťažko pochopiteľný zo strany príjemcu. Azerbajdžan si vytvoril širokú sieť medzinárodného lobbingu a korupčného vplyvu, ktorou presadzuje svoje postoje, podkopáva a manipuluje rôzne organizácie nielen v Európe, ale aj vo svete.³⁷

Špecifickým znakom kaviárovej diplomacie je zapojenie sa takmer celej vládnej elity do jej fungovania. Korupcia v Azerbajdžane funguje ako „modus operandi“ celého režimu a kombinácia autoritárskeho režimu a neobmedzených finančných príjmov z ropného priemyslu viedla k rozsiahlej systematickej korupcii, ktorá umožňuje medzinárodné lobovanie v rozmere, ktorý v regióne Južného Kaukazu nemá obdoby.³⁸ Zároveň je náročné tento koncept sto percentne uchopiť podľa jednej definície, keďže model kaviárovej diplomacie je kombinácia prostriedkov, ktoré patria do systému soft power, verejnej diplomacie, lobbingu, korupcie a prípadne je možné pri tomto koncepte použiť aj termín diplomacia vplyvu, keďže Azerbajdžanu ide hlavne o presadzovanie záujmov štátu premysleným spôsobom a upevnenie jeho politickej, ekonomickej ako aj kultúrnej reputácie vo svete.³⁹

2.2. Historická tradícia

V roku 2001 sa Azerbajdžan stal členom Rady Európy, prominentného zoskupenia európskych demokratických krajín. Zoskupenia, ktoré líder novej post-komunistickej demokracie Václav Havel v roku 1990 nazval „najdôležitejšie Európske politické fórum“,⁴⁰ snažiac sa ochrániť ľudské práva a skoncovať s autoritárskou minulosťou kontinentu. Spočiatku krajina síce nespĺnila oficiálne štandardy, dané Radou Európy pre vstup a bolo jasne viditeľné, že parlamentné voľby, ktoré sa uskutočnili v roku 2000 boli zmanipulované a defektné, mnohí politickí predstavitelia členských krajín Rady Európy sa domnievali, že ak krajina nespĺnila kritéria v čase prijatia, splní ich v najbližších rokoch.⁴¹

Práve v roku 2001 po vstupe do Rady Európy sa vo vnútro politických kruhoch azerbajdžanskej vládnej garnitúry začalo používať nové pomenovanie pre špecifickú vetvu

³⁷ Civic Solidarity, „European values bought and sold“, 9.

³⁸ Ibid., 10.

³⁹ Nicolas Tenzer, „La diplomatie d'influence sert-elle à quelque chose ?“, *Revue internationale et stratégique* 1, č. 89 (2013): 77-82, <https://www.cairn.info/revue-internationale-et-strategique-2013-1-page-77.htm>.

⁴⁰ Gerald Knaus, „Europe and Azerbaijan: The End of Shame“, *Journal of Democracy* 26, č. 3 (2015): 10, <https://www.journalofdemocracy.org/> (stiahnuté 20. mája 2020).

⁴¹ ESI, „Caviar Diplomacy“, 5.

diplomacie, a to kaviárová diplomacia.⁴² Tento názov je odvodený od kaviáru, konkrétne čierneho kaviáru (rybie ikry jesetera), ktorého najväčším zdrojom je práve Kaspické more a Azerbajdžan spolu s ostatnými krajinami sídliačimi v blízkosti majú preto k dispozícii takmer 90 % celkového množstva kaviáru vo svete.⁴³ Kaviár bol už od nepamäti, nielen v Azerbajdžane, ale celosvetovo považovaný za symbol luxusu, oficiálne návštevy sa bez neho nikdy nezaobišli a dokonca aj počas existencie Sovietskeho zväzu bolo pre azerbajdžanskú delegáciu typické pri oficiálnych návštevách priniesť konzervy plné kaviáru. Bezpochyby, darovanie kaviáru či iných luxusných darov má v azerbajdžanskej kultúre tradičné miesto, avšak ich prijatie častokrát znamená sľub, že daná osoba sa v budúcnosti za tento dar štedro odplatí. Historickú tradíciu obdarovania kaviárom je preto možné s najväčšou pravdepodobnosťou považovať za námiet pre kaviárovú diplomáciu a jej fungovanie.⁴⁴

Diplomacia nabrala na obrátkach po nástupe Ilhama Alijeva do kresla prezidenta v roku 2003 a po dokončení ropovodu Baku-Tbilisi-Ceyhan sa jej rola zdvojnásobila príchodom veľkého množstva finančných prostriedkov z ropného priemyslu. Z krajiny sa stala najbohatšia krajina v Južnom Kaukaze.⁴⁵ Cena jedného kilogramu kaviáru sa pohybuje v rozmedzí od 1 300 do 1 400 eur a podľa azerbajdžanských zdrojov, niektorí politici dostávajú aspoň 0.6 kg aj štyrikrát ročne.⁴⁶ Nielen kaviár je hlavnou doménou tejto diplomacie, počas návštev v Baku, hlavnom meste Azerbajdžanu, sú politickí predstavitelia obdarovávaní širokým spektrom darov. Vo väčšine prípadov sú to drahé letné dovolenky, pozvánky na konferencie, rôzne podujatia, alebo dary vo forme luxusných azerbajdžanských kobercov, zlatých šperkov a peňažných obnosov.⁴⁷ Všetky tieto dary majú slúžiť k nakloneniu si európskych politikov a umlčaniu kritikov režimu, ktorý má neustále problémy s dodržovaním ľudských práv. Taktiež slúžia k získaniu a udržaniu si legitímneho charakteru, ktorý krajina získala vstupom do Rady Európy.⁴⁸ Azerbajdžan, ktorý nemal dlhotrvajúcu tradíciu v diplomacii, začína organizovať medzinárodné konferencie, hosťovať športové podujatia a investovať obrovské zdroje do propagácie svojej krajiny v zahraničí.⁴⁹

⁴² Ibid., 1.

⁴³ Ekaterina Shadrina, „The Great Caspian Caviar Game“, *Security Index: A Russian Journal on International Security* 13, č. 1 (2007): 55.

⁴⁴ ESI, „Caviar Diplomacy“, 1.

⁴⁵ ESI, „The European Swamp (Caviar diplomacy p.2)“ *European Stability Initiative*, Part 2 (2016): 6.

⁴⁶ ESI, „Caviar Diplomacy“, 1.

⁴⁷ Gerald Knaus, „Europe and Azerbaijan“, 11.

⁴⁸ ESI, „Caviar Diplomacy“, 1.

⁴⁹ Chiara Loda, „Azerbaijan, Foreign Policy and Public Diplomacy“ *Irish Studies in International Affairs* 27, (2016): 40.

2.3. Ciele kaviárovej diplomacie a jej cieľové subjekty

2.3.1. Umlčanie kritiky ohľadom ľudských práv

Azerbajdžan sa každoročne umiestňuje v rebríčkoch zaoberajúcimi sa ochranou ľudských práv a slobôd, alebo mierou korupcie na spodných priečkach. V rámci rebríčka Human Rights Index z roku 2019, zameranom výhradne na európske krajiny sa Azerbajdžan umiestnil na 42. mieste zo 45 pozorovaných krajín.⁵⁰ Oveľa horšie skóroval napríklad v rámci ankety World Press Freedom, ktorá pozorovala úroveň slobody poskytnutej novinárom v danej krajine. Podľa výsledkov sa sloboda tlače v Azerbajdžane rovná napríklad krajinám ako Líbya alebo Somálsko, inými slovami katastrofálna.⁵¹ Situácia v krajine je na európske pomery tak divergentná, že človek môže byť zatknutý aj za zverejnenie alebo „lajknutie“ Facebookového príspevku, ktorý má tendenciu uberať sa proti režimu.⁵² Vďaka týmto hodnoteniam si krajina zaslúžila kritiku od mnohých medzinárodných organizácií ako Human Rights Watch, Amnesty International alebo Transparency International.⁵³ V roku 2015 sa v Azerbajdžane nachádzalo 80 väzňov, ktorí boli podľa medzinárodných štandardov registrovaní ako politickí väzni, o 2 roky neskôr v roku 2017 sa toto číslo takmer zdvojnásobilo na 150. Politickí väzni, ktorí predstavujú rôznych ľudsko-právnych aktivistov a investigatívnych novinárov sú poväčšine považovaní za hrozbu režimu, ktorý sa snaží zahaliť informácie o toku ropných peňazí.⁵⁴

Prípád Chadídzy Ismailovej patrí medzi najznámejšie prípady z kategórie politických väzňov Azerbajdžanu. Chadídža je aktivistka a jedna z najviac prominentných investigatívnych novinárov na svete, ktorá sa zaoberá prevažne korupciou prítomnou v kruhoch rodiny prezidenta Alijeva. Do jej portfólia patria taktiež témy eliminácie opozičných politikov, alebo poškodzovanie ústavy samotným prezidentom.⁵⁵ Po tom čo sa jej podarilo vytvoriť kompletný zoznam politických väzňov zadržovaných v Azerbajdžane, obdržala list o zákaze cestovania a následne bola zatknutá a držaná v zajatí až do roku 2016.

⁵⁰ Mihailo Gajić a Gamser Dušan, „HUMAN RIGHTS INDEX Europe 2019“, *Friedrich Naumann Foundation for Freedom*, (2019): 23, <https://eesc.fnst.org/sites/default/files/uploads/2020/02/25/humanrightsindex2019.pdf> (stiahnuté 6. septembra 2020).

⁵¹ Max Roser, "Human Rights", *OurWorldInData.org*, sprístupnené v roku 2016, <https://ourworldindata.org/human-rights>.

⁵² Matthew Valencia, „Caviar diplomacy in Azerbaijan“, *The Economist* 1843, (2016), <https://www.economist.com/1843/2016/08/31/caviar-diplomacy-in-azerbaijan>.

⁵³ Transparency International ČR, „Azerbajdžanská pračka“, (2017): 2, <https://www.transparency.cz/wp-content/uploads/%C3%81zerb%C3%A1jd%C5%BE%C3%A1nsk%C3%A1-pra%C4%8Dka.pdf> (stiahnuté 11. apríla 2020).

⁵⁴ Eske Van Gils, „Azerbaijan's Foreign Policy Strategies and the European Union“, 744.

⁵⁵ „V Azerbajdžanu zatkli novinárku Chadídžu Ismailovou“, *Investigace.cz*, 6. december 2014, <https://www.investigace.cz/v-azerbajdžanu-zatkli-novinarku-khadiju-ismailovou/> (sprístupnené 22. augusta 2020).

Podľa správy Human Rights Watch, Azerbajdžan zakázal zhromažďovanie sa opozičných protestantov už v roku 2006 a odvtedy zatkol už niekoľko mierumilovných protestantov demonštrujúcich proti vládnucim oligarchom.⁵⁶ Azerbajdžanské úrady zneužili súdny systém za účelom umlčania disidentov, kriminalizovania slobody prejavu a zhromažďovania sa. Vláda sa taktiež snaží šíriť spoločnosťou strach a ubezpečiť ju, že za účelom dodržiavania ľudských práv im nepomôže obrátiť sa na zákon.⁵⁷

Medzinárodnú kritiku zameranú na demokratické nedostatky a ľudsko-právne problémy, ako aj na problém v otázke politických väzňov v krajine sa snaží vládnuca elita umlčať práve pomocou kaviárovej diplomacie a vytvoriť opačný, pozitívny obraz všade, kde je to umožnené.⁵⁸ Docieľiť pozitívny imidž v medzinárodnom spoločenstve a intenzívna seba propagácia je preto jeden z hlavných cieľov kaviárovej diplomacie. Seba propagácia môže byť vnímaná v dvoch odlišných kvázi dimenziách a to externej a internej. Vonkajšia obsahuje budovanie identity, kedy sa Azerbajdžan snaží o medzinárodné uznanie pomocou politických ťahov, ako aj uskutočňovaním obrovských medzinárodných podujatí. Naproti tomu vnútorná dimenzia seba propagácie spočíva v propagande zameranej na udržanie vnútornej legitimity a odstránenie domácej kritiky. Azerbajdžan v nej býva najčastejšie opisovaný ako bohatý a sebavedomý natoľko, že je schopný odporovať tlakom vonkajších mocností.⁵⁹

Azerbajdžan chce byť vnímaný ako moderná a stabilná, prevažne moslimská krajina v nepokojnom regióne, ktorá dokáže byť spoľahlivý partner pre Európu v energetických, bezpečnostných a geopolitických otázkach.⁶⁰ Od roku 2009 je členom projektu Východného Partnerstva, zoskupenia, ktorého cieľom je podporiť politické ako aj ekonomické reformy v krajinách bývalého Sovietskeho zväzu.⁶¹ Zatiaľ čo Európska Únia zastáva jednotnú politiku v rámci propagácie demokracie a ľudských práv voči všetkým členským krajinám, cieľom Azerbajdžanu je dosiahnuť „na mieru šitú“ politiku a spoluprácu hlavne v ekonomických, nie v politických oblastiach⁶² a dosiahnuť rozšírenie obchodu a investícií v krajine.⁶³

⁵⁶ ESI, „The European Swamp“, 17.

⁵⁷ „ICIJ condemns conviction of member Khadija Ismayilova“, *International Consortium of Investigative Journalists*, 1. september 2015, <https://www.icij.org/inside-icij/2015/09/icij-condemns-conviction-member-khadija-ismayilova/> (sprístupnené 22. marca 2021).

⁵⁸ Eske Van Gils, „Azerbaijan’s Foreign Policy Strategies and the European Union“, 746.

⁵⁹ *Ibid.*, 742.

⁶⁰ Matthew Valencia, „Caviar diplomacy in Azerbaijan“.

⁶¹ Bulletin, „*Ázerbájdžánska bezpečnostní politika*“, 7.

⁶² Eske Van Gils, „Differentiation through bargaining power in EU–Azerbaijan relations“, 391.

⁶³ Civic Solidarity, „European values bought“, 13.

2.3.2. Posilnenie legitimacy režimu

Jedným z cieľov kaviárovej diplomacie je posilnenie legitimacy Alijevovho režimu prostredníctvom pozitívneho hodnotenia podvodných volieb pozorovateľmi z rôznych medzinárodných organizácií. Tento trend sa ukázal ako veľmi populárny na území hlavne autokratických post-sovietskych republík. Pozorovacie misie sú zvyčajne vysielané do krajín na krátku dobu za účelom povrchového pozorovania bez kvalitnej metodológie a v rozpore s demokratickými štandardami. Ich cieľom nie je vydať ucelenú správu o stave volieb, namiesto toho poskytujú nespočet rozhovorov do rôznych mienkotvorných médií. Legitimita režimu je dôležitá predovšetkým pri podpisovaní medzinárodných zmlúv o spolupráci v rôznych hospodárskych sektoroch, v prípade Azerbajdžanu je to práve v energetickom sektore. Množstvo pochybných mimovládnych organizácií, ktoré sa špecializujú práve na tieto „falošné“ pozorovateľské misie každým rokom rastie.⁶⁴

2.3.3. Zahranično-politické ciele

Kaviárová diplomacia zohráva taktiež úlohu vo vyriešení konfliktu medzi Azerbajdžanom a Arménskom o územie Náhorného Karabachu. V tomto prípade je cieľom Alijevovej vládnej garnitúry vytvoriť priaznivý naratív okolo Náhorného Karabachu a eliminovať názor, ktorý bol do medzinárodnej pozornosti presadený arménskou diasporou.⁶⁵ Vo vzájomných vzťahoch Európskej Únie a Azerbajdžanu zostáva téma ohľadom tohto de facto štátu signifikantným problémom, pretože obaja aktéri zastávajú rozdielny postoj v otázke jeho riešenia. Dôležitosť aktívnej propagácie azerbajdžanského scenáru je vždy prízvukovaná diplomatickým misiám Azerbajdžanu po celom svete. V prípade stretnutia sa s opačným, tzn. arménskym pohľadom, majú azerbajdžanskí diplomati za úlohu tieto „lži“ vyvrátiť a prezentovať „pravdu“. V konečnom dôsledku je cieľom získať podporu u európskych inštitúcií a politikov v otázke uznania jeho teritoriálnej integrity, to znamená prinútiť Arménsko aby sa stiahlo z územia Náhorného Karabachu a aby sa konflikt raz a navždy vyriešil, aj za cenu sankcií.⁶⁶

Už počas vlády Heydara Alijeva sa zahranično-politická stratégia Azerbajdžanu sústredila na udržovanie vzťahov s ostatnými krajinami v rovnováhe. Táto stratégia mala zabezpečiť národnú bezpečnosť, ktorá je kľúčová pre ekonomický boom krajiny a stabilné vzťahy so susednými krajinami ako aj s krajinami, ktoré svojím vplyvom mohli ohroziť

⁶⁴ Ibid. 83-86.

⁶⁵ Chiara Loda, "Azerbaijan, Foreign Policy and Public Diplomacy", 49.

⁶⁶ Eske Van Gils, "Azerbaijan's Foreign Policy Strategies and the European Union 747-748.

suverenitu Azerbajdžanu.⁶⁷ Dnes je Azerbajdžan považovaný za významného hráča v otázkach bezpečnosti a geopolitického usporiadania na Blízkom Východe⁶⁸, ako aj vyjednávača pri upokojení napätia medzi Tureckom a Ruskom. Ruka v ruke s touto stratégiou ide aj rola kaviárovej diplomacie a jej cieľa. Pomocou správ o úspechoch krajiny na medzinárodnej scéne sa vláda snaží vybudovať domnienku medzi domácim obyvateľstvom, že neexistuje nič, čo by dokázalo zbaviť Ilhama Alijeva kresla prezidenta, pretože zo zahraničných správ je viditeľné, že západné krajiny ospevujú jeho schopnosť udržať krajinu stabilnú a tým pádom mu kryjú chrbát a stoja za ním.⁶⁹

2.3.4. Cieľové subjekty

Medzi subjekty na ktoré je najčastejšie cielená kaviárová diplomacia za účelom ich ovplyvňovania a podplácania patria najmä osoby s rozhodovacími právomocami v krajinách, ktoré majú záujem o južný plynový koridor⁷⁰, osoby na vysokých postoch v krajinách závislých od dodávok energie z Azerbajdžanu ako aj osoby majúce obchodné a energetické záujmy v regióne Južného Kaukazu. Kaviárová diplomacia sa taktiež sústreďí na zamestnancov a členov Parlamentného zhromaždenia Rady Európy a Európskeho parlamentu, zamestnancov nižších úrovní vládnych a štátnych agentúr ale aj diplomatov, členov vlády a bývalých politikov, ktorí majú vo svojich domovských krajinách stále politický vplyv. V neposlednom rade sa Azerbajdžanci zameriavajú na podniky v záujmových krajinách, na národné, regionálne, kultúrne alebo vzdelávacie inštitúcie, ktoré sú zapojené do projektov financovaných Nadáciou Heydara Alijeva, ale aj na odborníkov v akademickom prostredí, think-thankoch a médiách.⁷¹

2.4. Mechanizmy

Pri presadzovaní kaviárovej diplomacie sa Azerbajdžan snaží používať všetky prostriedky (soft power, korupcia, lobbing alebo kultúrna diplomacia), ktoré si za peniaze z ropného priemyslu možno kúpiť. Vďaka peňažným obnosom je krajina schopná zasahovať do chodu medzinárodných inštitúcií uplácením alebo protislužbami a presadzovať si svoj vlastný postoj a názory.⁷² Vláda sa investuje obrovské sumy do diplomacie za účelom externej

⁶⁷ Ibid., 741.

⁶⁸ Bulletin, „Azerbajdžánska bezpečnostná politika“, 9.

⁶⁹ Matthew Valencia, „Caviar diplomacy in Azerbaijan“.

⁷⁰ Južný plynový koridor predstavuje projekt na prepravu plynu z azerbajdžánskeho ložiska Shah Deniz II v Kaspickom mori do Európy prostredníctvom Trans-anatolského ropovodu (TANAP) cez Turecko, Trans-jadranský ropovod, Grécko, Albánsko až do Talianska. Shah Deniz II by z dlhodobého hľadiska dokázal dodať 20 % potrieb plynu v EÚ.

⁷¹ Civic Solidarity, „European values bought“, 13.

⁷² Transparency International ČR, „Azerbajdžánska pračka“, 1.

propagácie ako aj investície do obrovských infraštruktúr a podujatí, ktorými chce ohúriť zahraničné obecenstvo. Podujatia konajúce sa na ambasádach Azerbajdžanu sú medzi účastníkmi považované za prvotriedne. Zvyčajne nechýba prítomnosť luxusného kaviáru, alebo drahých vín a častokrát štedrosť hostiteľov presahuje zaužívané limity. Účastníci takýchto podujatí sú zvyčajne vystavený klasickému mechanizmu „*mocenských vzťahov vplyvu a dominancie*.“⁷³

2.4.1. Lobovanie v Parlamentnom zhromaždení Rady Európy (PACE)

Lobovanie a diplomatické nástroje sa stali hlavnými prostriedkami, ktoré Azerbajdžan používa pri snahe ovplyvniť rozhodovací proces v Bruseli. Podľa usvedčených prípadov si krajina kupovala politických prívržencov v Parlamentnom zhromaždení Rady Európy aj v Európskom parlamente. Príkladom je prípad Lucu Volonteho, ktorý bol odsúdený na štyri roky väzenia začiatkom roku 2021 z brania úplatkov od azerbajdžanských politikov výmenou za pomoc pri umlčaní kritiky v oblasti ľudských práv.⁷⁴ Volonte, ktorý hral dôležitú rolu pri hlasovaní o Strässerovej rezolúcii⁷⁵ mal podľa informácii obdržať medzi rokmi 2012 až 2014 takmer 2.4 milióna EUR od podozrivých odosielateľov za jeho oddané služby Azerbajdžanu.⁷⁶ Pre vylepšenie svojho imidžu v ľudsko-právnych a demokratických témach dokonca vláda najala agentúry zaoberajúce sa stykom s verejnosťou (PR) s pôsobiskom v Bruseli.⁷⁷ Prípad Lucu Volonteho nie je jediný, v roku 2017 spoločné vyšetrowanie mnohých investigatívnych žurnálov a Projektu na sledovanie korupcie a organizovaného zločinu (OCCPR) odhalilo rafinovanú schému „azerbajdžanskej práčky“. Tá mala počas dvoch rokov preprať takmer 3 miliardy dolárov (66 miliárd korún) cez schránkové spoločnosti z Veľkej Británie. Väčšina z peňazí, ktoré cez túto schému pretiekli boli použité na kupovanie si európskych politikov, ktorí pomáhali Azerbajdžanu preprať jeho reputáciu v zahraničí.⁷⁸

Medzi príjemcami, ktorí obdržali peniaze na účte sú napríklad bývalý člen Bundestagu a PACE Eduard Lintner, ktorý obdržal 4 milióny EUR medzi rokmi 2008-2016 a bývalá členka PACE a Bundestagu dnes zosnulá Karin Krenz, ktorá obdržala približne 22- tisíc EUR

⁷³ Michal Mochtak a Diviak Tomas, “Looking Eastward: Network Analysis of Czech Deputies and Their Foreign Policy Groups“, *Problems of Post-Communism* 66, č. 6 (2019): 420.

⁷⁴ Zdravko Ljubas, „Italian Court Sentences Former Council of Europe MP for Bribery“, OCCPR, 14. január 2021, <https://www.occrp.org/en/daily/13628-italian-court-sentences-former-council-of-europe-mp-for-bribery>. (sprístupnené 24. januára 2021).

⁷⁵ Christoph Strässer je nemecký sociálny demokrat a člen nemeckého spolkového snemu, ktorý bol v roku 2009 dosadený na pozíciu spravodajcu v Azerbajdžane, zaoberajúci sa problematikou politických väzňov v krajine. Do krajiny sa však nikdy nedostal, boli mu niekoľkokrát zamietnuté víza.

⁷⁶ ESI, „The European Swamp“, 12.

⁷⁷ Eske Van Gils, „Differentiation through bargaining power in EU–Azerbaijan relations“, 397.

⁷⁸ OCCPR, „Azerbaijan Laundromat“, 4. september 2017, <https://www.occrp.org/en/azerbaijanilaundromat/> (sprístupnené 21. augusta 2020).

z jednej z Lintnerových firiem. Menovaní majú taktiež skúsenosti s pozorovaním volieb v Azerbajdžane, ktoré vyhodnotili pozitívne. Obaja sú dnes obvinení za to, že mali lobovať v prospech záujmov Ilhamovho Alijevovho režimu.⁷⁹ Oni, ale aj ďalšie množstvo mien prominentných európskych politikov sa nachádza na výplatnej páske azerbajdžanského lobbingu a nové skutočnosti o korumpovaní politikov sa objavujú každý deň.⁸⁰

2.4.2. Aktivity mimovládnych organizácií a Nadácie Heydara Alijeva

Medzi hlavné a najdôležitejšie motory celej diplomacie patrí napríklad nadácia Heydara Alijeva na ktorej čele stojí manželka Ilhama Alijeva a prvá dáma Mehriban Alijevová. Zdroje príjmov tejto nadácie síce absentujú transparentnosť, to ale neznamená, že nemôže vykonávať lobovaciu činnosť. Nadácia využíva prevažne kultúrne a reštauračné projekty, ktoré slúžia na vytvorenie pozitívneho obrazu Azerbajdžanu, patrí medzi ne napríklad oprava katedrál v Štrasburgu alebo v Louvre vo Francúzsku.⁸¹ Z ropných príjmov je vláda schopná liať peniaze do rekonštrukcií po celom svete, do kultúrnych udalostí ako aj organizovať drahé konferencie s významnými návštevami.

V roku 2015 sa napríklad Azerbajdžanu podarilo zorganizovať podujatie pod názvom Európske hry. Prestížne športové podujatie, porovnateľne menšie od Olympijských hier vyšlo organizátorov na 8 miliárd dolárov⁸², niektoré zdroje uvádzajú až 10 miliárd.⁸³ Takéto veľké podujatie priviedlo však aj mediálnu pozornosť svetových médií. Na jednej stranu to znamená veľký priestor na propagáciu krajiny, avšak na druhej, s väčším počtom médií, prichádza aj viac kritiky zameranej na nedemokratické prvky a ušľapávanie ľudských práv.⁸⁴ Okrem iného krajina taktiež hostovala v roku 2012 známu speváčku súťaž Eurovision Song Contest, ktorá zohrala prelomovú rolu v predstavení krajiny širokej verejnosti⁸⁵ ako aj majstrovstvá sveta vo

⁷⁹ Jakub Šimák, „Dva němečtí poslanci měli za úplatu velebit Ázerbájdžán“, *Investigace.cz*, 5. február 2020, <https://www.investigace.cz/dva-nemecti-poslanci-meli-za-uplatu-velebit-azerbajdzan/> (sprístupnené 20. augusta 2021).

⁸⁰ Mark Hauptmann, „Unionsfraktion verliert dritten Abgeordneten binnen einer Woche“, *Sueddeutsche Zeitung*, 11. marec 2021, <https://www.sueddeutsche.de/politik/cdu-mark-hauptmann-aserbajdschan-nikolas-loebel-georg-nuesslein-1.5232524>.

⁸¹ Leila Alieva, „The EU’s uneven soft power influence in the Eastern Neighbourhood, and the case of Azerbaijan: failure of democracy promotion or convergence of interests?“, *The Center for National and International Studies*, č. 13 (2016): 23.

⁸² *Ibid.*, 24.

⁸³ „The real price of Azerbaijan’s European Games“, *Radio Liberty*, 5. jún 2015, <https://pressroom.rferl.org/a/rferlive-real-price-of-azerbaijans-european-games/27055866.html> (sprístupnené 21. augusta 2020).

⁸⁴ Owen Gibson, „Baku European Games crackdown only casts light on human rights issues“, *The Guardian*, 11. jún 2015, <https://www.theguardian.com/sport/blog/2015/jun/11/baku-2015-european-games-human-rights-issues-azerbaijan-ilham-aliyev> (sprístupnené 22. augusta 2020).

⁸⁵ Chiara Loda, „Azerbaijan, Foreign Policy and Public Diplomacy“, 44.

wrestlingu a mnohé medzinárodné futbalové zápasy sponzorované prevažne štátnou ropnou spoločnosťou SOCAR.⁸⁶

Azerbajdžan si je takisto vedomý dôležitosti investícií do vzdelávania a spolupráce so študentami, kde si dokáže vytvoriť dlhotrvajúce väzby. Vláda sa preto rozhodla investovať do propagácie výmenných pobytov ponukou štipendií, ako aj do otvárania nových inštitúcií na zahraničných univerzitách zameraných na realie Azerbajdžanu. Vo svojej stratégii využíva krajina všetky možné nástroje, ktoré ju dokážu nejakým spôsobom prezentovať v pozitívnom svetle, či už je to publikovanie edukačných materiálov, učenie azerbajdžanského jazyka ako aj organizovanie vzdelávacích konferencií, príkladom môže byť prvé globálne fórum o politike pre mládež.⁸⁷

V posledných rokoch sa do pozornosti verejnosti dostali aktivity mimovládnych organizácií, ktoré propagujú Azerbajdžan. Za najdôležitejšiu je možné považovať organizácia s názvom Európska azerbajdžanská spoločnosť (TEAS), ktorej šéfuje Tale Heydarov, pochádzajúci z rodiny, ktorá patrí do mocenských kruhov Alijeva a syn vplyvného ministra pre núdzové situácie Kamalledina Heydarova.⁸⁸ Ten je považovaný za hlavného sponzora lobovacích snáh Azerbajdžanu.⁸⁹ Aktivity TEAS sú prevažne organizovanie rôznych kultúrnych podujatí a konferencií zameraných na propagáciu krajiny, ovplyvňovanie európskych politikov⁹⁰, ako aj šírenie pro-azerbajdžanských informácií o konflikte na Náhornom Karabachu. Organizácia je považovaná za „čistú ruku“ lobovacieho mechanizmu, keďže sa neangažuje v špinavom lobbingu, akým je distribúcia peňažných kompenzácií, ale jej cieľom sú hlavne propagačné podujatia.⁹¹ Jej ústredie sa nachádza v Londýne, ale pobočky má hneď v niekoľkých krajinách napríklad v Belgicku, Nemecku alebo Turecku⁹² a počas svojej existencie si vyslúžila prezývku neoficiálneho európsky orientovaného „ministerstva zahraničných vecí pre vládu Azerbajdžanu“ alebo „tlmočník pre elitné rodiny.“⁹³

V prípade otázných a častokrát nelegálnych častí lobovania bol plnením tejto úlohy poverený počas svojho mandátu medzi rokmi 2011-2018 Elkhan Suleymanov⁹⁴, ktorý bol

⁸⁶ Matthew Valencia, „Caviar diplomacy in Azerbaijan“.

⁸⁷ Chiara Loda, „Azerbaijan, Foreign Policy and Public Diplomacy“, 45-46.

⁸⁸ Ibid., 46-47.

⁸⁹ Civic Solidarity, „European values bought“, 15.

⁹⁰ Matthew Valencia, „Caviar diplomacy in Azerbaijan“.

⁹¹ Civic Solidarity, „European values bought“, 15.

⁹² Chiara Loda, „Azerbaijan, Foreign Policy and Public Diplomacy“, 47.

⁹³ Matthew Valencia, „Caviar diplomacy in Azerbaijan“.

⁹⁴ „Mr. Elkhan Suleymanov – member profile“, Parliamentary Assembly, Council of Europe, <https://pace.coe.int/en/members/6679?lang=EN> (sprístupnené 5. apríla 2021).

považovaný za šéfa celej lobovacej štruktúry v Bruseli a Štrasburgu⁹⁵ a hlavným iniciátorom kaviárovej diplomacie v Rade Európy.⁹⁶ Jeho úlohou bolo napríklad pozývanie potencionálnych priateľov Azerbajdžanu na návštevu do Baku, rôznymi spôsobmi podplácať členov PACE, zaisťovať priaznivé hlasovania, ovplyvňovať rôzne správy týkajúce sa krajiny a dohliadať na menovanie špeciálnych spravodajcov pre Azerbajdžan. Poslanci, ktorí išli ruka v ruke so Suleymanom boli štedro odplácaní v podobe kobercov, luxusných výletov, kaviáru a peňažných odmien, ktoré sa pohybovali od 50 do 200-tisíc EUR.⁹⁷

Spolu s nadáciou Heydara Alijeva a TEAS existuje široká sieť rôznych mimovládnych organizácií a agentúr, ktorých cieľom je propagovať a podporovať záujmy Azerbajdžanu vo svete. Mnohé z týchto organizácií často slúžia na vysielanie už spomínaných falošných pozorovateľov volieb, ako podpora pre parlamentné skupiny pro-azerbajdžanských politikov alebo na lobbying. Konkrétnymi príkladmi takýchto organizácií sú Úrad pre komunikáciu Azerbajdžanu (OCAZ), Spoločnosť na podporu nemecko-azerbajdžanských vzťahov (GEFDAB) založená Eduardom Lintnerom, Eurasia New Horizons, Európske strategické spravodajské a bezpečnostné stredisko (ESISC) alebo napríklad medzinárodná mimovládna organizácia Európska akadémia pre pozorovanie volieb (EAEO).⁹⁸ Podobná organizácia sa nachádza aj v Spojených štátoch amerických pod názvom Americká azerbajdžanská sieť (USAN), jej úloha je v skratke podobná, zastrešuje takmer všetky udalosti súvisiace s azerbajdžanskou problematikou a poskytuje podporu všetkým pro-vládnym skupinám v USA.⁹⁹

Táto kapitola bakalárskej práce predstavila koncept kaviárovej diplomacie. V prvej časti sa venovala jej charakteristike a špecifikám ako aj historickej tradícii používania kaviáru v Azerbajdžane. Druhá časť sa pokúsila priblížiť ciele, ktoré sa snaží kaviárová diplomacia dosiahnuť ako aj mechanizmy, ktoré pri dosiahnutí týchto cieľov používa. Pre účely mojej práce chápem koncept kaviárovej diplomacie ako predovšetkým lobovacu stratégiu, ktorá do istej miery využíva korupčné praktiky ako uplácanie na presadzovanie svojich záujmov u európskych politikov. Kritéria sú, že prostredníctvom konceptu sa Azerbajdžan snaží umlčať kritiku smerovanú k dodržiavaniu ľudských práv, posilniť legitimitu svojho režimu, presadzovať pozitívny imidž krajiny a posilniť vnútornú stabilitu v krajine. Na to využíva

⁹⁵ Civic Solidarity, „European values bought“, 15-16.

⁹⁶ ESI, „The European Swamp“, 5.

⁹⁷ Civic Solidarity, „European values bought“, 91.

⁹⁸ Ibid, 83-88.

⁹⁹ Chiara Loda, „Azerbaijan, Foreign Policy and Public Diplomacy“, 47.

rôzne nástroje od falošných pozorovacích misií, cez aktivity mimovládnych organizácií, propagandu, až po podplácanie európskych politikov, ktorí lobujú v prospech Azerbajdžanu. Na základe tejto kapitoly som sa pokúsil vytvoriť si kritéria kaviárovej diplomacie, ktoré následne aplikujem na konkrétne prostredie, v našom prípade na prostredie české. Vďaka týmto kritériám sa pokúsím analyzovať české prostredie a zistiť do akej miery je tento koncept v ňom prítomný.

3. Prejavy kaviárovej diplomacie v českom prostredí

Azerbajdžan patrí medzi dôležitého obchodného partnera Českej republiky (ČR) situovaného mimo Európskej Únie a po Ruskej federácii je druhým najväčším dodávateľom ropy, takmer jedna štvrtina je dovážaná práve z Azerbajdžanu.¹⁰⁰ Vzájomné diplomatické vzťahy prekvitajú už od roku 2007, kedy bolo v Prahe otvorené azerbajdžanské veľvyslanectvo a o 3 roky neskôr otvorila Česká republika svoje veľvyslanectvo v Baku. Pozície veľvyslanca sa ujal Tahir Taghizade, ktorého cieľom bolo vytvoriť o Azerbajdžane iný obraz ako obraz ropnej veľmoci.¹⁰¹ Taghizade v Prahe nebol žiadnym nováčikom, keďže už v minulosti tu pôsobil ako obchodný zástupca¹⁰², ataše a neskôr tretí zástupca generálneho konzula v Brne.¹⁰³ Počas jeho pôsobnosti v hlavnom meste bol veľmi aktívny a vplyvný veľvyslanec a vďaka kontaktom z minulosti sa mu podarilo nadniest' azerbajdžansko-české obchodné vzťahy až na úroveň, kedy české authority ani len nenapadne spomenúť Azerbajdžan v negatívnom svetle, nedajbože kritizovať problémy s politickými väzňami a porušovaním ľudských práv.¹⁰⁴ Na konferencii usporiadanej centrom azerbajdžanských a kaspických štúdií Univerzity Karlovej z roku 2014 sa vyjadril, že Azerbajdžan je konečne braný ako „*historicky zaujímavá a kultúrne bohatá krajina*“ a že sa darí „*spolupráci nielen na poli energetiky ale aj vo vede a kultúre*.“¹⁰⁵ Tento imidž krajiny je však veľmi subjektívny.

Pri pohľade na históriu bilaterálnych podujatí organizovaných ako českou tak azerbajdžanskou stranou je zrejmé, že problematika ľudských práv práve do tohto subjektívneho imidžu krajiny nezapadá. Prednášky na tému „*Súčasn é obdobie azerbajdžanských dejín*“, ktorá mimo iné prezentovala následky dobyvačnej politiky Arménska voči Azerbajdžanu alebo „*Azerbajdžanský multikulturalizmus*“ sú dôkazom toho,

¹⁰⁰ Václav Líd l, „Česká porce kaviárovej diplomacie“, *Respekt*, 6. november 2013, <https://www.respekt.cz/externi-hlasy/ceska-porce-kaviarove-diplomacie> (sprístupnené 20. augusta 2020).

¹⁰¹ Bulletin, „*Ázerbájdžánska bezpečnostní politika*“, 2.

¹⁰² Civic Solidarity, „European values“, 60.

¹⁰³ „Ambassador“, Embassy of The Republic of Azerbaijan to the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland, <https://london.mfa.gov.az/content/33>.

¹⁰⁴ Civic Solidarity, „European values“, 60.

¹⁰⁵ Bulletin, „*Ázerbájdžánska bezpečnostní politika*“, 2.

že krajina sa snaží za každú cenu naplniť ciele kaviárovej diplomacie a presadzovať iba pozitívny obraz.¹⁰⁶ Ten mu pomáha zveľad'ovať aj množstvo pro-azerbajdžanských českých politikov, ktorí sú upodozrievaní z brania úplatkov, avšak priame prepojenie s azerbajdžanskými prevodmi peňazí ako aj s rôznymi luxusnými darmi sa doposiaľ nepodarilo preukázať.¹⁰⁷

Českú republiku neobišla ani rafinovaná schéma azerbajdžanskej práčky, ktorá slúžila prevažne na uplácanie európskych politikov, kedy na účtoch podľa zverejnených informácií malo skončiť 116 platieb¹⁰⁸ s výškou takmer 6 miliónov amerických dolárov, v prepočte viac ako 130 miliónov českých korún. Veľké množstvo z týchto transakcií skončilo na účtoch Azerbajdžancov žijúcich a podnikajúcich v Českej republike alebo slúžili na kúpu drahých šperkov a hodinek.¹⁰⁹ Bezkonkurenčne najväčší obnos obdržala firma AME Holding s.r.o a to 1.2 milióna EUR. Vlastníkom tejto firmy je Ilham Nagijev, syn Ali Nagijeva, ktorý je zástupca riaditeľa protikorupčného úradu v Azerbajdžane. Rodina Nagijevových a jej priatelia v Českej republike preinvestovali už viac ako 1 miliardu korún a disponujú nehnuteľnosťami na rôznych miestach po ČR.¹¹⁰ Česká Republika je známa ako raj a kľúčová destinácia pre mnohých azerbajdžanských oligarchov, ktorí tu majú či už nehnuteľnosti alebo peniaze uložené v bankách a preto nemožno vylúčiť, že prostriedky, ktoré obdržala firma rodiny Nagijevových alebo iný občan Azerbajdžanu, neboli použité práve na ovplyvňovanie českých politikov v rámci kaviárovej diplomacie podobne ako k tomu dochádzalo v Rade Európy.¹¹¹

3.1. Politické prostredie

3.1.1. Skupina priateľov Azerbajdžanu

Medzi hlavných lobistov Alijevovho režimu patril po dlhé roky, bývalý predseda Poslaneckej snemovne ČR a od júna 2018 podpredseda vlády ČR Jan Hamáček. Ten sa počas svojej politickej kariéry stal neoddeliteľnou súčasťou takmer každej delegácie smerujúcej do Azerbajdžanu.¹¹² Baku navštívil hneď niekoľkokrát a dokonca bol prijatý oficiálne prezidentom Ilhamom Alijevom, od ktorého dostal vyznamenanie za zlepšenie vzťahov medzi

¹⁰⁶ „Vzájemné vztahy“, Velvyslanectví Ázerbájdžánské republiky v České republice, <https://prague.mfa.gov.az/cz/content/3/vzajemne-vztahy>. (sprístupnené 20. augusta 2020).

¹⁰⁷ Transparency International ČR, „Azerbajdžanská pračka“, 3.

¹⁰⁸ OCCPR, „Azerbaijani Laundromat, raw data“, <https://www.occrp.org/en/azerbaijanilaundromat/raw-data/> (sprístupnené 21. augusta 2020).

¹⁰⁹ Transparency International ČR, „Azerbajdžanská pračka“, 1.

¹¹⁰ Ibid., 5-6.

¹¹¹ Civic Solidarity, „European values“, 59.

¹¹² Ibid., 60.

oboma krajinami.¹¹³ V roku 2015 sa zúčastnil aj otváracej ceremónie Európskych hier.¹¹⁴ V roku 2012 sa dokonca na svojom oficiálnom blogu vyjadril, že Česká republika by mala v prípade Azerbajdžanu uplatňovať umiernenú diplomaciu a nesnažiť sa moc režim kritizovať, keďže „*prehnaná kritika má iba malú šancu na úspech*“ a predsa Azerbajdžan je dôležitý obchodný partner preto treba s kritikou zaobchádzať opatrne.¹¹⁵ O rok neskôr sa pán Hamáček vyjadril k roli ľudských práv v zahraničnej politike Českej republiky, kde sa jasne vyjadril, že „*umožniť ľuďom slobodne sa rozhodovať o svojom osude a nebyť perzekvovaní za vlastné názory sú základné hodnotové princípy*“. Avšak nezabudol pripomenúť aj to, že treba brať do úvahy ekonomické, politické alebo bezpečnostné záujmy.¹¹⁶ V tomto má síce pán Hamáček pravdu, avšak to neznamená, že by kritika voči režimu nemala existovať vôbec.

O nadpriemerných vzťahoch Azerbajdžanu a podpredsedu vlády Hamáčka svedčí aj fakt, že v roku 2011 založil v poslaneckej snemovni medziparlamentnú skupinu priateľov Azerbajdžanu, ktorej bol dlhé roky predsedom.¹¹⁷ Medziparlamentné skupiny v českom prostredí sú hodnotené podozrivo a svojou aktivitou považované za nezávislé prúdy zahraničnej politiky ČR. Ich existencia dáva najavo, že konkrétne politické strany ako aj individuálni predstavitelia sú schopní presadzovať odlišné priority.¹¹⁸ Napriek všetkým podozreniam, či náhodou Hamáček nepojedal azerbajdžanský kaviár alebo nepoberal úplatky za presadzovanie lepšieho obrazu krajiny a skutočnosti, že takýchto prípadov je po Európe stále viac to podpredseda vlády odmieta, vehementne tvrdiac, že „*z lobovania nič nemá*“.¹¹⁹ Súčasný postoj ministra Hamáčka je neutrálny a snaží sa vyzývať k dialógu, avšak kritiku voči režimu, ktorý neustále porušuje ľudské práva od neho nemožno čakať.¹²⁰

Medziparlamentná skupina priateľov Azerbajdžanu je štvrtou najväčšou skupinou tohto typu v ČR, pred ňou je už len Slovensko, Čína a Ruská federácia. Členovia tejto skupiny sú často upodozrievaní z hájenia záujmov, ktoré prospievajú Azerbajdžanu.¹²¹ Konkrétne

¹¹³ Ondřej Soukup, „Jak rozmrzla válka v Náhorním Karabachu“, *Ihned.cz*, 18. november 2020, <https://archiv.ihned.cz/c1-66845630-jak-rozmrzla-valka-v-nahornim-karabachu> (sprístupnené 12. marca 2021).

¹¹⁴ „Vzájemné vzťahy“, Velvyslanectví Ázerbájdžánské republiky v České republice.

¹¹⁵ Jan Hamáček, „Vůči Ázerbájdžánu je namísto umírněná diplomacie“, *Aktuálně Blog*, 8. jún 2012, <https://blog.aktualne.cz/blogy/jan-hamacek.php?itemid=16622> (sprístupnené 10. apríla 2021).

¹¹⁶ Jan Hamáček, „Role lidských práv v české zahraniční politice“, *Aktuálně Blog*, 4. október 2013, <https://blog.aktualne.cz/blogy/jan-hamacek.php?itemid=21161> (sprístupnené 10. apríla 2021).

¹¹⁷ Civic Solidarity, „European values“, 60.

¹¹⁸ Mochtak Michal a Diviak Tomas, „Looking Eastward“, 419.

¹¹⁹ Andrea Kubová, „Češi na výplatní listině Ázerbájdžánu? Transparency International sestavila seznam lobbistů“, *iRozhlasCZ*, 15. september 2017, https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/cesi-na-vyplatni-listine-azerbajdzanu-transparency-international-sestavila_1709150820_haf (sprístupnené 5. septembra 2020).

¹²⁰ Iveta Křížková, „Karabach? Pro ČR rébus“, *Lidové noviny*, 2. október 2020, <https://www.lidovenoviny.cz/nahled.aspx?d=02.10.2020&e=LN-PRAHA&id=9704533> (sprístupnené 13. marca 2021).

¹²¹ Mochtak Michal a Diviak Tomas, „Looking Eastward“, 431.

príklady sú viditeľné napríklad v Rade Európy, kde má Česká republika 14 zastupiteľov v Parlamentnom zhromaždení. V ňom niekoľkokrát prebehlo hlasovanie o vytvorení špeciálnych tímov vyšetrovateľov, ktorých cieľom malo byť prinesenie nových dôkazov o porušovaní ľudských práv v krajine. Pri hlasovaní ako aj pri deklarácii o zriadení takýchto tímov sa však ani jeden z českých delegátov neodhodlal hlasovať proti Azerbajdžanu.¹²² V minulosti sa skupina taktiež snažila zablockovať rezolúciu hovoriacu o porušovaní ľudských práv v krajine v poslaneckej snemovni ČR.¹²³ V roku 2013 sa dokonca podarilo schváliť celkom kontroverzné uznesenie zahraničného výboru Poslaneckej snemovne ČR k 21. výročiu masakru v meste Chodžaly, ktoré jednoznačne odsúdilo tento čin a „*apeluje na dôsledné vymáhanie prijatých rezolúcií, ktoré vyzývajú arménske jednotky k ukončeniu okupácie azerbajdžanského územia*“.¹²⁴ Z diplomatického hľadiska toto uznesenie do istej miery zlyháva, keďže udalosti okolo vojny o Náhorný Karabach nemajú jednoznačnú interpretáciu a sú často zneužívané ako nástroje propagandy či už azerbajdžanskou, tak aj arménskou stranou.¹²⁵ Toto uznesenie je ľahko dohľadateľné aj na stránkach neziskového projektu Karabach.cz, ktorého koordinátorom je Eldar Valijev a jeho obsah je výhradne pro-azerbajdžansky orientovaný.¹²⁶

3.1.2. *Pozorovateľské misie*

Pozorovateľské misie boli spomenuté už v predchádzajúcej kapitole ako nástroj režimu na dosiahnutie jedného zo svojich cieľov a tým je legitimizácia režimu. Je však dôležité tieto misie rozlíšiť, keďže existujú oficiálne pozorovateľské misie a pozorovateľské misie, ktoré organizujú rôzne mimovládne organizácie. Oficiálne pozorovateľské misie v Azerbajdžane sa poväčšine pozorovaniu venujú dlhodobo a analyzujú pomery v krajine v predvolebnom období, počas volieb a v období po voľbách. Príkladom takýchto misií môže byť napríklad pozorovateľská misia Úradu pre demokratické inštitúcie a ľudské práva (ODIHR), ktorý je inštitúciou Organizácie pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe (OBSE)¹²⁷, avšak nájdu sa medzi nimi aj krátkodobé, ktoré organizuje či už Európsky Parlament, Rada

¹²² Transparency International ČR, „Azerbajdžanská pračka“, 3.

¹²³ Mochtak Michal a Diviak Tomas, „Looking Eastward“, 431.

¹²⁴ „Usnesení zahraničního výboru k 21. výročí masakru v ázebájdžánském městě Chodžaly“, *Karabach*, 3. jún 2014, <https://karabach.cz/knihovna-dokumentu/usneseni-chodzaly/> (sprístupnené 15. apríla 2021).

¹²⁵ Emma Klever, „*The Nagorno-Karabakh conflict between Armenia and Azerbaijan: An overview of the current situation*“, European Movement International, (Brusel: European Movement, 2013): 13, <https://europeanmovement.eu/wp-content/uploads/2015/05/2013.09-Current-situation-Nagorno-Karabakh.pdf> (stiahnuté 22. apríla 2021).

¹²⁶ „Usnesení zahraničního výboru k 21. výročí masakru v ázebájdžánském městě Chodžaly“, *Karabach*.

¹²⁷ ESI, „Disgraced – Azerbaijan and the end of election monitoring as we know it“, *European Stability Initiative*, (5. November 2013): 5, https://www.esiweb.org/pdf/esi_document_id_145.pdf (stiahnuté 10. apríla 2021).

Európy alebo sú pozorovatelia vysielaní priamo zastupiteľskými úradmi vo svojej krajine.¹²⁸ Druhým typom sú misie, ktoré sú organizované a platené mimovládnyimi organizáciami, často pochádzajúcich z Azerbajdžanu. Tieto misie sú prevažne krátkodobé a tým pádom nespĺňajú parametre Deklarácie princípov pre medzinárodných volebných pozorovateľov, ktorá hovorí, že pozorovanie by malo byť uskutočnené počas celého procesu volieb a to pred aj po voľbách.¹²⁹

Pozorovateľské misie neobišli ani české politické spektrum. Podozrenia spojené s kaviárovou diplomaciou sa ukázali pri volebných pozorovateľských misiách v roku 2013 ako aj 2020, na ktorých sa zúčastnili niektorí českí politici. Na prezidentských voľbách v roku 2013 boli prítomní vtedajší poslanci Anna Čurdová a Václav Kubata. Obaja pôsobili v minulosti ako členovia PACE a pán Kubata bol dokonca členom už spomínanej skupiny priateľov Azerbajdžanu.¹³⁰ Napriek tomu, že tieto voľby boli medzinárodne silno kritizované, či už Amnesty International, Human Rights Watch alebo inými organizáciami¹³¹ a fakt, že oficiálna mobilná aplikácia pre voličov oznámila meno víťaza už deň vopred,¹³² ani Čurdová ani Kubata na moment neváhali nad svojím rozhodnutím a v deň povolebnej tlačovej konferencie prehlásili, že s priebehom volieb boli nadmieru spokojní.¹³³ Znepokojujúce je aj to, že Čurdová bola na túto misiu vyslaná pochybnou a netransparentnou mimovládkou, ktorá jej zaplatila celú cestu a to prvou triedou. Ide o organizáciu s názvom For Fair Elections (FFE). Informácie o tejto organizácii je však priam nemožné dohľadať a podľa Michala Kolmaša z portálu Česká pozice sa jej status podarilo nájsť iba v ukrajinskom obchodnom registri. Celá situácia okolo bývalej poslankyne Čurdovej je veľmi neprehľadná, priam až chaotická, nie je známe kto jej cestu prvou triedou financoval ani z akých finančných zdrojov a podozrenia smerujú aj k oficiálnym vládnym zdrojom Azerbajdžanu.¹³⁴

Poslankyňa Čurdová a poslanec Kubata neboli jediní, ktorí prišli do Azerbajdžanu hodnotiť voľby v roku 2013. Na pozvanie od azerbajdžanskej ambasády prišiel napríklad aj

¹²⁸ Michal Kolmaš, „Ázerbájdžán: Kaviárová diplomacie českých volebných pozorovateľů“, *Česká pozice-lidovky*, 10. december 2013, https://ceskapozice.lidovky.cz/tema/azerbajdzan-kaviarova-diplomacie-ceskych-volebnich-pozorovatelu.A131204_221303_pozice_137988 (sprístupnené 3. septembra 2020).

¹²⁹ „*Declaration of principles for international election observation and code of conduct for international election observers*“, United Nations, (New York: 27. október 2005): 3, https://eeas.europa.eu/archives/docs/eucom/pdf/declaration-of-principles_en.pdf (stiahnuté 15. apríla 2021).

¹³⁰ Transparency International ČR, „Azerbajdžanská pračka“, 4.

¹³¹ Michal Kolmaš, „Ázerbájdžán: Kaviárová diplomacie českých volebných pozorovateľů“.

¹³² Transparency International ČR, „Azerbajdžanská pračka“, 4.

¹³³ „Чешский депутат остался доволен организацией выборов в Азербайджане“, *Trend.az*, 9. október 2013, <https://www.trend.az/azerbaijan/politics/2199644.html> (sprístupnené 19. apríla 2021).; „Czech observer says Azerbaijan's election preparation meets all requirements“, *Azernews.az*, 8. október 2013, <https://www.azernews.az/nation/60439.html> (sprístupnené 19. apríla 2021).

¹³⁴ Michal Kolmaš, „Ázerbájdžán: Kaviárová diplomacie českých volebných pozorovateľů“.

bývalý minister zahraničných vecí ČR Cyril Svoboda, ktorý do Baku priletel narýchlo až z Moldavska.¹³⁵ Podľa jeho slov na priebehu volieb „*nezaregistroval žiadne pochybnosti, atmosféra volieb bola veľmi dobrá a u voličov bola vidieť dobrá nálada.*“¹³⁶ Práve takéto vyhlásenia predstavujú perfektnú príležitosť na legitimizovanie režimu Ilhama Alijeva prostredníctvom pozitívnych vyhlásení bývalého ministra zahraničných vecí jednej z európskych zemí.¹³⁷ Podľa Vladimíra Ševalu z iDnes.cz je zvláštne aký prevrat nastal u bývalého ministra zahraničných vecí, ktorý ešte donedávna kritizoval komunistickú vládu na Kube a stretával sa s disidentami.¹³⁸ V rámci Senátu ČR prišli voľby pozorovať senátor za ODS Tomáš Jirsa, Hassan Mezian z ČSSD a Jaroslav Palas.¹³⁹ Tomáš Jirsa a Jaroslav Palas sa o voľbách vyjadrili taktiež pochvalne ignorujúc hodnotenia medzinárodných organizácií, ktoré režim kritizujú. Zaujímavosťou v prípade delegácie zo Senátu je fakt, že jej cestu sa ponúkla zaplatiť azerbajdžanská vláda, jej cena mala byť v prepočte takmer 130-tisíc korún, avšak túto ponuku sa Senát rozhodol odmietnuť.¹⁴⁰ Účasť Tomáša Jirsu na volebnom pozorovaní si všimla aj nezisková mimovládna organizácia Človek v tiesni, ktorá sa mu rozhodla poslať list v ktorom kritizuje najmä účasť na voľbách ako aj pozitívne hodnotenie pozorovaných volieb a apeluje na to, že aj napriek tomu, že voľby prebehli štandardne, jednoduchové pozorovanie neumožňuje získať komplexný vhľad potrebný na hodnotenie volebného procesu.¹⁴¹

Pozorovania volieb sa zúčastnil aj Miroslav Ouzký, ktorý sa ich rozhodol pozorovať prostredníctvom organizácie EAEO (The European Academy for Elections Observation). Misia pozostávala z viac ako sto členov z celého sveta. Pán Ouzký sa vyjadril o voľbách pochvalne, hovoriac, že vo volebný deň „*voľby prebiehali bez akéhokoľvek narušenia pravidiel.*“¹⁴² Podozrenie však vzbudzuje organizáciu cez ktorú sa na týchto voľbách zúčastnil. EAEO totiž na svojich oficiálnych stránkach nezverejňuje žiadne informácie o tom

¹³⁵ Vladimír Ševala, „Alibi pro diktátory“, *Mladá fronta DNES*, 5. december 2013, (sprístupnené prostredníctvom Newtonmedia).

¹³⁶ Václav Líd, „Česká porce kaviárové diplomacie“.

¹³⁷ „Экс-глава МИД Чехии: Избирательный процесс прошел правильно и прозрачно“, *Day.az*, 9. október 2013, <https://news.day.az/politics/436224.html> (sprístupnené 21. apríla 2021).

¹³⁸ Vladimír Ševala, „Alibi pro diktátory“.

¹³⁹ Ibid.

¹⁴⁰ Ibid.

¹⁴¹ Tomáš Jirsa, odpoveď na otvorený list od Šimona Pánka z neziskovej organizácie Človek v tiesni, 2013, <https://www.clovekvtsni.cz/media/publications/221/file/1383915435-odpoved-jirsa.pdf> (stiahnuté 19. apríla 2021).

¹⁴² Miroslav Ouzký, odpoveď na otvorený list od Šimona Pánka z neziskovej organizácie Človek v tiesni, 2013, <https://www.clovekvtsni.cz/media/publications/223/file/1383915356-odpoved-ouzky.pdf> (stiahnuté 19. apríla 2021).

kto ju založil a aké sú jej finančné zdroje a preto pôsobí nedôveryhodne.¹⁴³ V roku 2013 táto organizácia vyslala takmer 160 pozorovateľov na voľby do Azerbajdžanu. Podľa informácii náklady na tieto misie boli zaplatené Štátnou ropnou spoločnosťou Azerbajdžanskej republiky (SOCAR) cez nemeckú lobovaciu organizáciu GEFDAB (Spoločnosť na podporu nemecko-azerbajdžanských vzťahov), ktorú založil a v roku 2013 riadil už dnes obvinený nemecký politik Eduard Lintner.¹⁴⁴ Dnes je stránka nedohľadateľná a jediný dôkaz, že takáto organizácia existovala sú články v azerbajdžanských médiách, ktoré zverejňujú pochvalné hodnotenia tejto organizácie v prípade referenda v roku 2016.¹⁴⁵ Z minulosti je taktiež známe, že táto organizácia slúžila ako hlavný nástroj pri „*bielení zmanipulovaných volieb a referendum v autokratických režimoch*.“¹⁴⁶ Pri otázke či pán Ouzký prijal honorár alebo dar za svoje pozitívne hodnotenie v liste, ktorý rozposlala v roku 2013 organizácia Človek v tiesni poslancom, ktorí sa zúčastnili pozorovania volieb odpovedal, že žiaden dar neprijal.¹⁴⁷

Pochvalné vyjadrenia od českých zákonodarcov je možné pozorovať aj počas prezidentských volieb v roku 2018. Na voľby prišli vtedy dohliadať predseda skupiny priateľov Azerbajdžanu Zdeněk Ondráček v rámci parlamentného zhromaždenia OBSE¹⁴⁸ a člen skupiny a poslanec Jiří Valenta, to kto ho na tieto voľby vyslal však nie je známe.¹⁴⁹ Napriek tomu, že situácia v krajine bola stále kritická a prakticky neexistovala férová politická súťaž¹⁵⁰ obaja účastníci vyjadrili svoju pochvalu k priebehu volieb a pán Ondráček voľby označil za „*slobodné, férové, demokratické a transparentné*.“¹⁵¹

Situácia počas parlamentných volieb v roku 2020 sa taktiež moc nelíšila od predchádzajúcich volieb. Tento rok boli na pozorovanie pozvaní štyria českí nezávislí pozorovatelia. Medzi nimi bola napríklad Viera Procházková, Jaroslav Doubrava¹⁵², Jaroslav

¹⁴³Šimon Pánek, odpoveď na reakciu Miroslava Ouzkého na otvorený list, 2013, <https://www.clovekvtisni.cz/media/publications/220/file/1383910837-odpoved-demas-ouzky-final.pdf> (stiahnuté 19. apríla 2021).

¹⁴⁴Civic Solidarity, „European values bought“, 86.

¹⁴⁵AZERTAC, „Azerbaijani referendum meets international standards, European Academy for Elections Observation“, *Azertag.az*, 27. september 2016, <https://azertag.az/en/xeber/996349> (sprístupnené 20. apríla 2021).

¹⁴⁶Civic Solidarity, „European values bought“, 85.

¹⁴⁷Miroslav Ouzký, odpoveď na list od Šimona Pánka z neziskovej organizácie Človek v tiesni, 2013.

¹⁴⁸AZERTAC, „Czech MP: Presidential election in Azerbaijan is going on in free, fair, democratic and transparent environment“, *Azertag.az*, 11. apríl 2018, <https://azertag.az/en/xeber/1151847> (sprístupnené 22. apríla 2021).

¹⁴⁹„Presidential election in Azerbaijan held democratically – Czech observer“, *Azvision.az*, 12. apríl 2018, <https://en.azvision.az/news/84579/presidential-election-in-azerbaijan-held-democratically-%E2%80%93-czech-observer.html> (sprístupnené 21. apríla 2021).

¹⁵⁰„Azerbaijan election lacked genuine competition in an environment of curtailed rights and freedoms, international observers say“, *OSCE*, 12. apríl 2018, <https://www.osce.org/odihr/elections/azerbaijan/377623> (sprístupnené 21. apríla 2021).

¹⁵¹AZERTAC, „Czech MP: Presidential election in Azerbaijan is going on in free, fair, democratic and transparent environment“.

Holík a Květa Matušovská. Poslední dvaja boli dokonca oficiálne pozvaní Azerbajdžanom, no ich pozvanie Poslanecká snemovňa zamietla a tak do Baku odleteli súkromne.¹⁵³ Výdaje spojené s pozorovaním boli celé hrazené pochybnými organizáciami. V prípade Procházkovej a Doubravu celú účasť platila ústredná volebná komisia Azerbajdžanu.¹⁵⁴ Nielen, že táto misia zlyháva v tom, že nepozoruje voľby ako celý proces, ktorý pozostáva z predvolebného aj povolebného pozorovania, taktiež je celá platená orgánom, ktorý voľby organizuje a to predstavuje ďalšie porušenie Deklarácie princípov pre medzinárodných volebných pozorovateľov, ktorá prísne zakazuje financovanie pozorovateľských misií organizátorom volieb.¹⁵⁵ V prípade Holíka a Matušovskej výdaje platila nevládna organizácia European Council on Democracy and Human Rights (ECDHR) pripomínajúca názvom ODIHR. Hodnotenie volieb bolo ako zvyčajne opäť nadpriemerne pozitívne a nebralo do úvahy medzinárodnú kritiku misie OBSE. Spoločnosť a tlmočníka počas celej cesty robil poslancom Eldar Valijev, ktorý pôsobí ako už spomínaný hlavný koordinátor v rámci projektu Karabach.cz ale aj ako konzulárny pracovník azerbajdžanskej ambasády a tajomník európsko-azerbajdžanskej obchodnej komory. To, či je jeho úlohou iba čisto tlmočnická funkcia alebo sa podujal aj na organizácii celej cesty však podľa portálu *investigace.cz* nie je zrejmé a preto ostáva otázkou, či títo českí pozorovatelia neboli ovplyvnení pri ich hodnotení kaviárovou diplomaciou a faktom, že celú cestu im preplatili azerbajdžanské organizácie.¹⁵⁶

Napriek tomu, že mnohí z poslancov, ktorí sa zúčastnili pozorovania volieb medzi rokmi 2013-2020 odmietajú, že by výmenou za pozitívne hodnotenia prijali konkrétny dar alebo by sa svojimi výroky podieľali na legitimizovaní autoritárskeho režimu Ilhama Alijeva, ich vyhlásenia sa často stávajú nástrojom pro-azerbajdžanských médií práve za účelom legitimizácie režimu a účelom propagandy. Obzvlášť veľké podozrenia vznikajú pri poslancoch, ktorí odišli do Azerbajdžanu pozorovať voľby mimo oficiálnych misií a financovanie týchto misií je absolútne netransparentné. Svojim konaním poškodzujú nielen renomé Poslaneckej snemovne, ale aj Českej republiky. Je neprípustné aby poslanci hodnotili voľby v krajine, ktorá má dlhodobý problém s dodržiavaním demokratických štandardov iba

¹⁵² Jakub Šimák, „Zákonodárci Procházková a Doubrava chválili voľby v Ázerbájdžánu. Za peníze Ázerbájdžánu“, *Investigace.cz*, 13. február 2020, <https://www.investigace.cz/zakonodarci-prochazkova-ano-a-doubrava-severocesi-cz-chvalili-volby-v-azerbajdzanu-za-penize-azerbajdzanu/> (sprístupnené 20. augusta 2020).

¹⁵³ Jakub Šimák, „Poslanci SPD a KSČM pozorovali voľby v Ázerbájdžánu“, *Investigace.cz*, 14. február 2020, <https://www.investigace.cz/poslanci-spd-a-kscm-pozorovali-volby-v-azerbajdzanu-taji-kdo-jim-cestu-zapltil/> (sprístupnené 20. augusta 2020).

¹⁵⁴ Jakub Šimák, „Zákonodárci Procházková a Doubrava“.

¹⁵⁵ „*Declaration of principles for international election observation and code of conduct for international election observers*“, United Nations, 3.

¹⁵⁶ Jakub Šimák, „Poslanci SPD a KSČM“.

na základe jednodňového pozorovania nehľadiac na pred a povolebný vývoj v krajine a preto hodnotím väčšinu pozorovateľských misií ako jeden z prejavov kaviárovej diplomacie v ČR.

3.1.3. Iné prípady

Za ďalší prípad, ktorý sa objavil v českom prostredí v súvislosti s kaviárovou diplomaciou je možné považovať aktivity bývalého premiéra a kandidáta na prezidenta Jana Fischera. Ten sa po znovu vypuknutí konfliktu na Náhornom Karabachu v roku 2020 podpísal pod spoločné vyhlásenie medzinárodného centra Nizámího Gandžáviho, ktoré nesúhlasí s agresiou Arménska v rámci konfliktu.¹⁵⁷ Toto centrum vzniklo v roku 2012 a medzi jeho členov patria významní svetoví politickí predstavitelia ako napríklad bývalý prezident Chorvátska Ivo Josipovic, bývalý prezident Čiernej Hory Filip Vujanovic alebo aj bývalá prezidentka Lotyšska Vaira Vike-Freiberga, ktorá je jednou z hlavných postáv centra.¹⁵⁸ Za zakladateľa sa považuje mimo iné aj azerbajdžanský prezident Ilham Alijev, ktorý na jeho fungovanie do istej miery prispieva. Vďaka nemu za azerbajdžanské peniaze členovia tohto centra cestujú po celom svete a zúčastňujú sa rôznych konferencií. Za tieto peniaze sa podarilo vycestovať na rôzne svetové fóra aj bývalému premiérovi Jánovi Fischerovi. Podľa Jakuba Zelenku, ktorý o tejto záležitosti písal existujú krajiny, ktoré upozorňujú na nebezpečenstvo spojené s centrom Nizámího Gandžáviho v súvislosti s kaviárovou diplomaciou. Napriek tomu Jan Fischer podozrenia na tieto prepojenia vyvracia tvrdením, že nikdy „*nečítal žiadny tlak či lobbying zo strany azerbajdžanských autorít ani organizácie samotnej*“. Čo sa týka spoločného vyhlásenia, to podľa svojich slov podpísal Fischer zo svojej vôle.¹⁵⁹ Lenže o pár dní neskôr sa na oficiálnom profile prezidenta Azerbajdžanu objavilo 14 jednotlivých listov, medzi nimi aj list od pána Fischera,¹⁶⁰ ktorý sa vo svojom obsahu vyhraňuje voči agresii Arménska na mesto Gandža ako aj na zabíjanie detí. Fischer tvrdí, že takýto list nikdy nenapísal a nikto ho o tomto liste z oficiálnej stránky neinformoval.¹⁶¹ Zdá sa preto, že pán Fischer bol pravdepodobne obeťou kaviárovej diplomacie a propagandy Azerbajdžanu, ktorá zneužila jeho podpis pod

¹⁵⁷ Jakub Zelenka, „Expremiér Fischer si nechává platit cesty od ázerbájdžánské organizace. Ted' podpořil Baku v konfliktu s Arménií“, *Denikn.cz*, 29. september 2020, <https://denikn.cz/451293/expremier-fischer-si-nechava-platit-cesty-od-azerbajdzanske-organizace-ted-podporil-baku-v-konfliktu-s-armenii/?ref=in> (sprístupnené 11. marca 2021).

¹⁵⁸ „Úvodná stránka medzinárodného centra Nizámího Gandžávi“, Nizami Ganjavi International Center, <https://www.nizamiganjavi-ic.org/index.html> (sprístupnené 15. marca 2021).

¹⁵⁹ Jakub Zelenka, „Expremiér Fischer si nechává platit cesty od ázerbájdžánské organizace“.

¹⁶⁰ „From Jan Fischer, Former Prime Minister of the Czech Republic, Member of the Nizami Ganjavi International Center“, Oficiálna stránka prezidenta Azerbajdžanskej republiky Ilhama Alijeva, 13. október 2020, <https://en.president.az/articles/42922> (sprístupnené 11. marca 2021).

¹⁶¹ Jakub Zelenka, „Ázerbajdžánský prezident se chlubí dopisem od Jana Fischera. Nic takové jsem nepodepsal, diví se expremiér“, *Denikn.cz*, 15. október 2020, <https://denikn.cz/469637/jan-fischer-dal-haji-azerbajdzan-ve-valce-o-karabach-alijev-se-chlubi-dopisem-od-ceskeho-expremera/> (sprístupnené 11. marca 2021).

spoločné vyhlásenie na obhajobu svojich činov v rámci jednotlivých listov, ktoré predsa len pritiaľnu väčšiu pozornosť obyvateľov ako samotný dokument spoločného vyhlásenia.¹⁶²

3.2. Kultúrne prostredie

Azerbajdžan je v ČR aktívny aj v rámci kultúrnej sféry, kedy sa ambasáda snaží prezentovať kultúru prostredníctvom rôznych podujatí organizovaných po celej republike. Medzi najvýznamnejšie patrila napríklad výstava pod názvom „*Ázerbájdžán – Čarovná země ohně*“ (Azerbaijan – The Magical Land of Fire) v Náprstkovom múzeu Národného múzea v Prahe, ktorá sa uskutočnila v roku 2014-2015 v spolupráci s centrom azerbajdžanských a kaspických štúdií.¹⁶³ Ďalšími zaujímavými kultúrnymi podujatiami sú napríklad výstava „*Mladí ázerbájdžánští malíři vítají Prahu*“, ktorú organizovala takisto azerbajdžanská ambasáda v spolupráci s centrom azerbajdžanských a kaspických štúdií na Filozofickej fakulte Univerzity Karlovej.¹⁶⁴ Podujatie, ktoré je taktiež dobré spomenúť je putovná výstava „*Ázerbájdžán – země ohně*“, ktorá sa uskutočnila v trinástich mestách Olomouckého kraja počas roka 2012 a jej úlohou bolo prezentovať rôzne prvky azerbajdžanskej kultúry. Táto výstava bola organizovaná Česko-Azerbajdžanským spolkom, ktorý v Českej republike združuje prívržencov a propagátorov krajiny. Hlavnú organizátorskú rolu v rámci tejto výstavy zastával vtedy mladý študent Eldar Valijev.¹⁶⁵

Z takýchto podujatí je zrejmé, že Azerbajdžan sa pokúša v českom prostredí presadzovať iba pozitívny imidž a poukazovať na veci, ktoré ho predstavujú v lepšom svetle a ktoré zapadajú do celkového „pozitívneho“ obrazu krajiny. Nemožno však čakať, že krajina bude v zahraničí prezentovať a podporovať svoj negatívny obraz, predsa len všetky krajiny sa snažia podporovať podujatia, ktoré nejakým spôsobom prispievajú k ich pozitívnemu vnímaniu a preto nejde s presnosťou určiť, či Azerbajdžan využíval kaviárovú diplomaciu aj pri týchto kultúrnych podujatiach.

3.2.1. Prípád Lidice-Chodžaly

Za kultúrnu udalosť, ktorá svojou prítomnosťou vyzýva k neistote ohľadom použitia kaviárovej diplomacie v českom kultúrnom prostredí je možné považovať aktivity

¹⁶² Ibid.

¹⁶³ Bulletin, „*Ázerbájdžán – čarovná země ohně*“, (Praha: Centrum ázerbájdžanských a kaspických štúdií Filozofická fakulta Univerzita Karlova v Prahe, 2014), 4-10.

¹⁶⁴ „Vzájemné vztahy“, Velvyslanectví Ázerbájdžánské republiky v České republice.

¹⁶⁵ Petra Pášová, „Ázerbájdžánské putování Olomouckým krajem začíná. Kam zavítá?“, *Šumperský deník*, 2. september 2012, <https://sumpersky.denik.cz/z-regionu/azerbajdzanske-putovani-olomouckym-krajem-zacina-kam-zavita-20120901-orn4.html> (sprístupnené 29. marca 2021).

Azerbajdžancov v Lidiciach. Tam sa totiž v roku 2009 a 2010 uskutočnili kontroverzné kultúrne a historické podujatie v rámci pripomenutia si tragédie z roku 1992, ktorá sa udiala v meste Chodžaly, kde podľa informácií arménske jednotky zmasakrovali niekoľko stoviek civilistov z Azerbajdžanu. Podľa bývalého riaditeľa pamätníka v Lidiciach Milouša Červenca je všeobecne známe, že „každý, kto sa objaví s aktivitou v Lidiciach, má za ňou svoj politický záujem“.¹⁶⁶ S ním sa zhoduje aj novinár Tomáš Nídr, ktorý hovorí, že „Lidice sú častokrát využívané k cieľom, ktoré nemajú s Lidicami nič spoločné“.¹⁶⁷ Tak to bolo aj v prípade Azerbajdžanu, ktorý s podporou azerbajdžanskej ambasády zorganizoval podujatie, ktoré si pripomínalo udalosť na ktorú majú obe zainteresované strany rozdielny názor. V prípade Azerbajdžanu sa o tejto udalosti hovorí ako o tragédii, prípadne genocíde pri ktorej zahynulo rukou arménskych vojakov mnoho detí, žien a azerbajdžanských civilistov.¹⁶⁸ Arméni túto udalosť chápu ako boj v rámci, ktorého sa medzi utekajúcimi civilistami skrývali ozbrojené jednotky, ktoré chceli pokračovať v boji.¹⁶⁹ Existujú aj teórie, ktoré hovoria, že za udalosťou stoja protivníci bývalého azerbajdžanského prezidenta, ktorí sa ho chceli takýmto spôsobom zbaviť.¹⁷⁰ Podujatie je preto vnímané ako kontroverzné, keďže ponúka iba azerbajdžanskú stranu mince.

Dôležitým aktom, ktorý sa odohral v rámci udalosti, je symbolická dohoda medzi obcou Lidice a Chodžaly o výmene názvov ulíc. V Chodžaloch mala následne vzniknúť ulica Lidická a v Lidiciach ulica Chodžalská. K tejto výmene došlo v roku 2011, kedy sa v Chodžaloch uskutočnilo slávnostné odhalenie ulice Lidická v obci Ašagy Agcakend – Chodžaly. Odhalenie názvu ulice uskutočnil vtedajší zástupca starostu obce Chodžaly pán Vahid Aliyev. Udalosť bola v Azerbajdžane vnímaná s veľkou vážnosťou a bol na ňu kladený medzinárodný význam, o tom svedčí prítomnosť veľkého počtu médií ako aj politikov a vysokých predstaviteľov oboch krajín.¹⁷¹ Podľa Terezy Souškovéj, expertky na región Kaukazu z Asociácie pre medzinárodné otázky môžeme aktivity Azerbajdžanu v súvislosti s Lidicami považovať za jeden z nástrojov kaviárovej diplomacie, kedy sa vládny režim aj

¹⁶⁶Tomáš Nídr, „Lidice a čeští politici vtažení do války o Karabach a kaviárová a koňaková diplomacie“, *Denikn.cz*, 31. október 2020, <https://denikn.cz/475559/lidice-a-cesti-politici-vtazeni-do-valky-o-karabach-a-kaviarova-a-konakova-diplomacie/> (sprístupnené 11. marca 2021).

¹⁶⁷ Tomáš Nídr (Denikn.cz), v osobnom rozhovore s autorom, 21. apríl 2021 (nepublikované interview).

¹⁶⁸ Luboš Palata, „Diplomaté protestují: Ázerbájdžán využil symbol Lidic proti Arménům“, *Lidovky.cz*, 26. január 2010, https://www.lidovky.cz/domov/diplomate-protestuji-azerbajdzan-vyuzil-symbol-lidic-proti-armenum.A100225_220717_in_domov_ani (sprístupnené 22. apríla 2021).

¹⁶⁹Tomáš Nídr, „Lidice a čeští politici vtažení do války o Karabach a kaviárová a koňaková diplomacie“.

¹⁷⁰ Luboš Palata, „Diplomaté protestují: Ázerbájdžán využil symbol Lidic proti Arménům“.

¹⁷¹ Obec Lidice, „Lidice v Ázerbájdžánu“, Zpravodaj Obecního úřadu Lidice 15, č. 9 (September 2011): 3-4, https://www.obec-lidice.cz/e_download.php?file=data/editor/126cs_115.pdf&original=zpravodaj+zari+2011.pdf (sprístupnené 22. apríla 2021).

takýmto spôsobom snaží nakloniť si krajiny na svoju stranu a prezentovať im svoju interpretáciu udalostí v Chodžaloch.¹⁷² Na druhej strane v Lidiciach sa podobná udalosť nakoniec neuskutočnila, keďže nová starostka Veronika Kellerová sa po konzultácii s občanmi rozhodla ulicu namiesto Chodžalská pomenovať ulicou Starostu Hejmu.¹⁷³ Aj napriek tomu, že s obvineniami o kaviárovej diplomacii mnohí zainteresovaní Azerbajdžanci nesúhlasia, novinár Tomáš Nídr poukazuje na „*propagandistickú dôležitosť*“ celej udalosti tým, že ju spomína napríklad aj oficiálna stránka mesta Chodžaly na Wikipédii.¹⁷⁴

3.3. Akademické prostredie

V neposlednom rade sa Azerbajdžan snaží ovplyvňovať do menšej miery aj akademické prostredie v Českej republike. V minulosti na území ČR pôsobili dokonca až dve centrá azerbajdžanských a kaspických štúdií a to na inštitúte politologických štúdií v Brne, ktoré vzniklo v roku 2008¹⁷⁵, rok po otvorení azerbajdžanskej ambasády v Prahe a následne na Filozofickej fakulte Univerzity Karlovej v rámci ústavu Blízkeho Východu a Afriky, ktoré vzniklo v roku 2011.¹⁷⁶ Hlavnou úlohou týchto centier bolo vydávanie rôznych odborných článkov, bulletinov ako aj usporadúvanie rôznych konferencií, ktoré hovorili o Azerbajdžane, či už v rámci kultúrneho alebo energeticko-bezpečnostného kontextu.¹⁷⁷

V prípade študentov sa Azerbajdžan snaží uskutočňovať rôzne podujatia, respektíve študentské konferencie, kde na základe úspešných esejí vyberá účastníkov, ktorí vyhrajú cestu do Azerbajdžanu na konkrétnu konferenciu. Osobnú skúsenosť s kaviárovou diplomaciou v rámci akademického prostredia má aj už spomínaná politologička Tereza Soušková, ktorá sa ako študenta Univerzity Karlovej zúčastnila na letnej škole multikulturalizmu v Azerbajdžane. Počas pobytu študenti z rôznych európskych krajín bývali v luxusných päť-hviezdičkových hoteloch, cestovali po rôznych výletoch, boli neustále monitorovaní domácimi médiami a zúčastňovali sa na prednáškach organizovaných „*pseudo*“ odborníkmi, ktorí sa snažili prezentovať Azerbajdžan ako obeť vojny na Náhornom Karabachu a propagovať iba jednostrannú azerbajdžanskú verziu dejín.¹⁷⁸ Ako bolo už spomenuté v podkapitole o mechanizmoch kaviárovej diplomacie, Azerbajdžan si takýmto spôsob dokáže

¹⁷² Tereza Soušková (Asociácia pre medzinárodné otázky), v osobnom rozhovore s autorom, 21. apríl 2021 (nepublikované interview).

¹⁷³ Tomáš Nídr, „Lidice a čeští politici vtažení do války o Karabach a kaviárová a koňaková diplomacie“.

¹⁷⁴ Tomáš Nídr (Denikn.cz), v osobnom rozhovore s autorom, 21. apríl 2021 (nepublikované interview).

¹⁷⁵ Emailová korešpondencia s pracovníkom ministerstva zahraničných vecí ČR, 21. apríl 2021 (chránený zdroj).

¹⁷⁶ „Centrum ázerbájdžanských a kaspických štúdií na Filozofickej fakulte“, *iForum* Online magazín Univerzity Karlovej, 23. jún 2011, <https://iforum.cuni.cz/IFORUM-11195.html> (sprístupnené 10. apríla 2021).

¹⁷⁷ Bulletin, „*Ázerbájdžánska bezpečnostní politika jako faktor miru a regionální stability*“.

¹⁷⁸ Tereza Soušková (Asociácia pre medzinárodné otázky), v osobnom rozhovore s autorom, 21. apríl 2021 (nepublikované interview).

vytvoriť so študentami dlhotrvajúce väzby, ktorí v budúcnosti budú zdieľať jeho pohľad.¹⁷⁹ Podobný prípad, kedy sa Azerbajdžan snažil presadzovať svoju verziu dejín prostredníctvom akademického prostredia Univerzity Karlovej nastal aj na Filozofickej fakulte v prípade predmetu o histórii Azerbajdžanu. Ten prišiel na fakultu vyučovať už veľakrát spomenutý Eldar Valijev, predmet bol vedený veľmi „zavádzajúcim“ spôsobom bez akýchkoľvek vedeckých prístupov na čo sa následne sťažovali študenti a predmet bol zrušený.¹⁸⁰

Táto kapitola bakalárskej práce sa pokúsila priblížiť a analyzovať konkrétne príklady kaviárovej diplomacie v českom prostredí a to konkrétne v politickom, kultúrnom a akademickom prostredí. V prvej časti sa venuje všeobecným vzťahom medzi Českou republikou a Azerbajdžanom, následne rozoberá úlohu medziparlamentnej skupiny priateľov Azerbajdžanu v českom prostredí. Kapitola sa neskôr na základe analýzy novinových článkov venuje konkrétnym prejavom kaviárovej diplomacie v rámci pozorovateľských misií volieb na ktorých sa zúčastnili českí hodnostári ako aj iným prípadom, kde Azerbajdžan využil českých politikov za účelom legitimizácie svojho režimu. Následne sa záujem presúva na kultúrne prostredie, kde pozornosť smeruje hlavne k azerbajdžanským aktivitám v Lidiciach pri príležitosti podujatia spojeného s mestečkom Chodžaly. Posledná časť tejto kapitoly rozoberá aktivity Azerbajdžanu v akademickom prostredí a na základe rozhovoru s Terezou Souškovou dospieva k záveru, že Azerbajdžan využíva kaviárovú diplomáciu do istej miery aj v tomto prostredí. Nasledujúca kapitola sa pokúsi zhrnúť a pomenovať úspechy, ktoré táto forma diplomacie pre Azerbajdžan v rámci českého prostredia priniesla.

4. Úspechy kaviárovej diplomacie

Úspešnosť konceptu kaviárovej diplomacie v českom prostredí je do istej miery celkom poznateľná. Na základe predchádzajúcej kapitoly je možné konštatovať, že Azerbajdžanu sa rafinovaným spôsobom darí využívať českých zákonodarcov, ako aj bývalých politikov prostredníctvom falošných, ale aj oficiálnych volebných pozorovateľských misií na účelovú legitimizáciu režimu Ilhama Alijeva. Napriek tomu, že mnoho politických predstaviteľov, ktorí sa práve takýchto volieb zúčastnili tieto obvinenia odmieta, konkrétne príklady politikov ako sú Anna Čurdová, Viera Procházková, Miroslav Ouzký, Jaroslav Doubrava alebo Květa Matušovská a fakt, že tieto pozorovateľské misie porušujú Deklaráciu

¹⁷⁹ Chiara Loda, „Azerbaijan, Foreign Policy and Public Diplomacy“, 45-46.

¹⁸⁰ Tereza Soušková (Asociácia pre medzinárodné otázky), v osobnom rozhovore s autorom, 21. apríl 2021 (nepublikované interview).

princípov pre medzinárodných volebných pozorovateľov by nemali nikoho nechať na pochybách o tom, že tieto misie boli využité práve na účel legitimizácie režimu a že politici boli zneužití kaviárovou diplomaciou.

V rámci politického prostredia je Azerbajdžan chápaný ako dôležitý energetický partner a preto ľudsko-právne problémy a kritika režimu idú častokrát bokom, keďže ako bolo už v predošlej kapitole spomenuté Azerbajdžan predstavuje jednu štvrtinu dodávok ropy do Českej republiky. Ak sa naopak pozrieme na krajinu akou je napríklad Bielorusko, ktoré sa zriadením v mnohých oblastiach podobá práve Azerbajdžanu, môžeme pozorovať o poznanie odlišné správanie a to aj v rámci spoločnosti. Takýto dvojaký meter je preto možné taktiež chápať ako jeden z nepriamych úspechov kaviárovej diplomacie. O tom, že lobovacia stratégia je úspešná svedčí aj spomínané uznesenie zahraničného výboru Poslaneckej snemovne ČR k výročiu masakra v meste Chodžaly. Česká republika predstavuje prvú krajinu v Európe, ktorá nad touto nešťastnou udalosťou vyniesla takýto rozsudok.¹⁸¹

Úspech pozorovaného konceptu je prítomný aj v mediálnom prostredí, kde sa články na tému o uplácení európskych politikov, ako aj na tému o pozorovateľských misiách, ktoré chvália a pozitívne hodnotia „demokratické“ voľby, objavujú len ojedinele. O zmenu sa však snaží napríklad investigatívny portál *Investigace.cz*, ktorý dopodrobna skúma korupciu, ktorá je prítomná okolo Azerbajdžancov v ČR, ako aj to ako sa pokúšajú prenášať korupčné praktiky do českého prostredia.

Vo všeobecnosti je za najdôležitejší úspech kaviárovej diplomacie v Európe považované umlčanie Parlamentného zhromaždenia Rady Európy pri hlasovaní o politických väznoch v krajine v rámci Strässerovej rezolúcie z roku 2013. Táto rezolúcia mala za úlohu upresniť objektívne kritéria, ktoré určujú politického väzňa a aplikovať ich na Azerbajdžan.¹⁸² Podľa krátkej definície je politický väzeň človek, ktorému sú odobrané jeho základné slobody.¹⁸³ Hlasovanie o rezolúcii dopadlo porážkou a PACE toto vyhlásenie neprijalo rozdielom 125 ku 79 hlasom. Výsledok ukázal skutočnú silu a efektivitu kaviárovej diplomacie, ktorú spustil Azerbajdžan. Účasť na hlasovaní bola najvyššia v histórii PACE a ukázala, že Azerbajdžan je naozaj efektívny v mobilizácii síl.¹⁸⁴ Na tomto úspechu svojou

¹⁸¹ The Press and Public Relations Department The Milli Majlis „Azerbaijani and Czech Parliamentary Friendship Groups Had a Meeting“, *The Milli Majlis of the Azerbaijan Republic*, 25. február 2021, <https://meclis.gov.az/news.php?id=143&lang=en> (sprístupnené 22. apríla 2021).

¹⁸² Knaus, Gerald, „Europe and Azerbaijan“, 14.

¹⁸³ PACE Resolution 1900 (2012), „The definition of political prisoner“, 1, sekcia 3, <https://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=19150&lang=en> (stiahnuté 5. Septembra 2020).

¹⁸⁴ ESI, „The European Swamp“, 11.

mierou prispeli aj českí delegáti, kedy zo siedmich oficiálnych delegátov hlasovalo spolu s Azerbajdžanom päť českých delegátov.¹⁸⁵

V neposlednom rade sa kaviárová diplomacia javí byť do menšej miery úspešná aj v rámci akademického a kultúrneho prostredia. Prípady Lidíc, ale aj aktivity v rámci akademickej obce prispievajú k predstavovaniu pozitívneho imidžu Azerbajdžanu a k narušovaniu pro-arménskych nálad v rámci spoločnosti. Napriek tomu, že prvú správu o koncepte kaviárovej diplomacie v akademickej sfére predstavil už v roku 2012 think tank European Stability Initiative, v rámci českého akademického prostredia je možné pozorovať nedostatok odbornej literatúry, prípadne článkov, ktoré by túto problematiku rozoberali. Nedostatok literatúry zaoberajúcej sa korupčnými praktikami Alijevovho režimu je možné považovať taktiež za úspech kaviárovej diplomacie v ČR.

¹⁸⁵ ESI, „Azerbaijan debacle: The PACE debate on 23 January 2013“, *European Stability Initiative*, (2013): 45.

Záver

Napriek tomu, že Azerbajdžanu sa podarilo v rámci kaviárovej diplomacie dosiahnuť množstvo úspechov, či už je to utíšenie Parlamentného zhromaždenia Rady Európy pri hlasovaní o politických väzňoch alebo podplatenie veľkého množstva politikov, prípadne ich využívania na legitimizáciu režimu, kritiku režimu sa stále nepodarilo úplne odstrániť. Naopak, vďaka financovaniu veľkého množstva podujatí, akcií alebo konferencií sa vláda Azerbajdžanu presvedčila, že medzinárodné obecnstvo sa len tak jednoducho nedá utíšiť a vždy sa nájde niekto kto bude Azerbajdžan za jeho ľudsko-právne delikty a nedemokratické štandardy kritizovať. Významný úspech, ktorý sa však vďaka tomuto konceptu podarilo dosiahnuť, je vytvorenie si širokej siete kontaktov na elitnej úrovni. Kontaktov, ktorých odhodlanie chváliť a lobovať za záujmy tejto bohatej krajiny Južného Kaukazu presahujú zaužívané normy.

Na obvinenia spojené s kaviárovou diplomaciou Azerbajdžanci tvrdia, že takáto diplomacia neexistuje a predstavuje iba výmysel pro-arménskych organizácii a arménskej diaspóry, ktorá si to celé vymyslela. Na základe posledných obvinení politických predstaviteľov v Nemecku o bráni úplatkov od Azerbajdžanu a odsúdenia Lucu Volonteho začiatkom tohto roku ako aj na základe mnohých odborných prác je však zrejmé, že táto lobovacia stratégia v rámci azerbajdžanskej zahraničnej politiky je skutočná. To, či sa však politika voči Azerbajdžanu v nasledujúcich rokoch zmení nie je 100 % jednoznačné. Azerbajdžan predstavuje dôležitého hráča na poli energetiky a bezpečnosti v EÚ a preto je možné, že kritika ostane stále na rovnakej úrovni za účelom nepokazení si bilaterálnych vzťahov a profitovania z ropného bohatstva.

Na základe prípadovej štúdie a detailnej analýzy prejavov kaviárovej diplomacie v rámci rozličných sfér českého prostredia je možné konštatovať, že vplyv a propaganda Azerbajdžanu je v českom prostredí do veľkej miery prítomná. Koncept kaviárovej diplomacie svojim pôsobením podryva demokratickú legitimitu štátnych orgánov. Prítomnosť je možné najviac pozorovať v rámci politického prostredia, kedy sú mnohí z českých politikov, ktorí pozorujú voľby v Azerbajdžane využívaní na legitimizáciu režimu ako aj na propagandistické účely. Za špecifický znak je možné považovať fakt, že Azerbajdžan sa v rámci politického prostredia orientuje prevažne na politikov, ktorí sú súčasťou Komunistickej strany Čiech a Moravy (KSČM) a členmi skupiny priateľov Azerbajdžanu, tí sú omnoho ochotnejší pomáhať režim legitimizovať. Zaujímavosťou, ktorá môže byť pozorovaná v rámci českého prostredia je skutočnosť, že väčšina aktivít súvisiacich

s kaviárovou diplomaciou je organizovaná a podporovaná Azerbajdžanskou ambasádou. V Českej republike neexistuje prítomnosť európskej azerbajdžanskej spoločnosti (TEAS), tak ako tomu je napríklad v Nemecku, Belgicku alebo vo Veľkej Británii.

V kontexte celoeurópskej kaviárovej diplomacie sa v Českej republike vyskytujú mnohé podobnosti. Azerbajdžan sa silno pokúša presadzovať prevažne pozitívny obraz krajiny ako aj svoju verziu dejín v rámci konfliktu na Náhornom Karabachu. Napriek tomu, že v českej spoločnosti nie je Azerbajdžan až tak populárne téma, je možné konštatovať, že v nej prevláda skôr pro-arménsky postoj, keďže Arménsko je k ČR bližšie, či už hodnotovo ale aj z hľadiska náboženstva. Tento postoj sa preto pochopiteľne snaží Azerbajdžan práve kaviárovou diplomaciou narušiť. Špecifické pre české kultúrne prostredie je práve využívanie pamätníku Lidice na narušovanie arménskeho diskurzu, zatiaľ čo v iných krajinách sa skôr snaží investovať zdroje do rekonštrukcie rôznych historických stavieb. V rámci akademického prostredia je kaviárová diplomacia aplikovaná podobným spôsobom ako aj v iných krajinách Európy a to za účelom vytvoriť si dlhotrvajúce väzby pomocou poskytovaných grantov, pozvánok na konferencie a iné cesty do Azerbajdžanu, letných škôl a iných aktivít hradených z azerbajdžanskej strany.

Pri analýze kaviárovej diplomacie je zjavné, že v azerbajdžanskej interpretácii sa často zamieňa s kultúrnou a verejnou diplomaciou ako aj lobbingom. Na základe mnohých mechanizmov je očividné, že Azerbajdžan sa touto diplomaciou snaží vykonávať do istej miery verejnú diplomáciu, avšak keďže režim nemá v tejto oblasti historické skúsenosti, nie vždy sa jeho aktivity držia v rovine verejnej a klasickej diplomacie a často sa práve pohybujú v medziach propagandy a korupčných praktík. Roztrieštením tejto diplomacie sa však zatieňuje skutočná podstata diplomacie, ktorou je hlavne udržiavanie bilaterálnych vzťahov ako aj riešenie medzinárodných problémov, namiesto toho Azerbajdžan investuje veľké prostriedky do presadzovania pozitívneho imidžu a do boja proti kritikom ľudsko-právnych problémov v krajine.

Summary

The bachelor thesis “Caviar diplomacy of Azerbaijan and its appearance in the Czech environment” describes the Azerbaijani government's lobbying strategy, which aims to silence the criticism of human rights issues and undemocratic standards of the regime. The strategy also tries to legitimize the authoritarian regime by using various types of mechanisms such as “fake” observation missions. Lastly, it intends to promote the positive image of the country. To answer a research question, the author conducted a case study, where it first tries to find out how Azerbaijan uses the money obtained from the oil industry to promote and enforce its attitudes, how it uses caviar diplomacy to silence criticism, to provide various benefits to election observers and to create a better image of the country. Later on, the author makes criteria for the researched concept and applies them to a specific case of the Czech Republic. The detailed analysis of the different spheres of the Czech environment examines the extent to which caviar diplomacy is present in the Czech Republic and how successful is the concept of caviar diplomacy.

The bachelor thesis consists of four chapters starting with defining the basic concepts such as soft power, public diplomacy, lobbying and corruption. By defining these concepts, the author tries to explain the differences and similarities between them since they are often used to refer to caviar diplomacy. According to this chapter, caviar diplomacy can be understood as a lobbying strategy of Azerbaijan that uses public diplomacy tools but often lean more towards the corruption practices such as bribing politicians. In the main chapter, the bachelor thesis introduces the concept of caviar diplomacy. Firstly, it mentions its main characteristics and specifics of the concept where the concept is placed as the part of “the balanced foreign policy” of Azerbaijan or, as many post-soviet countries call it, multi-vector diplomacy. Using caviar diplomacy as a tool of balanced foreign policy, Azerbaijan tries to balance between the world powers and its regional neighbours to remain status quo. Later on, the paper mentions the historical tradition of using caviar and the symbolic meaning behind using caviar as a name for the strategy.

Secondly, the chapter describes the main goals of caviar diplomacy as well as its main targets and the mechanisms that are used to reach these goals. The goals that are considered necessary are silencing human rights criticism, legitimizing Aliyev's regime, promoting the country's positive image, and foreign policy goals such as introducing the Azerbaijani narrative in the Nagorno-Karabakh conflict. The mechanism that is used to reach these goals is primarily lobbying through different non-governmental organizations, through the

foundation of Heydar Aliyev and the Council of Europe, where the lobbying and bribing were led by a former member of the Parliamentary Assembly Elkhan Suleymanov. The chapter is concluded by setting up criteria of the caviar diplomacy concept that are later used to analyse its manifestations in the Czech environment.

The following chapter introduces the appearance of caviar diplomacy in the Czech environment. Using a discourse analysis of a closed environment, the paper describes the particular cases of caviar diplomacy. The chapter first focuses on the role of the Vice-prime minister of the Czech Republic, Jan Hamáček, and the role of the interparliamentary group of friends of Azerbaijan. In some cases, the particular cases that are considered to be part of caviar diplomacy are, for example, using the Czech politicians for propaganda purposes and legitimising the regime by observing the elections through, in some cases, very suspicious observation missions that the Azerbaijani government pays. Another mentioned case is Jan Fischer, former Czech prime minister used by the regime to legitimize the activities of Azerbaijan in the Nagorno-Karabakh conflict in 2020.

Subsequently, the paper focuses on the manifestations of caviar diplomacy in the cultural and academic environment, where a few interviews were conducted to understand these manifestations better. The chapter mentions that many similarities occur in the Czech Republic in the European context of caviar diplomacy. Azerbaijan makes substantial efforts to promote a positive image of the country and its version of history in the Nagorno-Karabakh conflict. Even though Azerbaijan is not a very popular topic in Czech society, it can be stated that a pro-Armenian attitude prevails since Armenia is closer in terms of values and religion. Therefore, the efforts of Azerbaijanis via caviar diplomacy are to disrupt this attitude. A specific case mentioned in the cultural environment is the use of the Lidice monument to disrupt the Armenian discourse. Within the academic environment, caviar diplomacy is applied in a similar way as in other European countries, mainly to create long-lasting ties through grants, conference invitations, and different trips to Azerbaijan, summer schools, and other activities funded by the Azerbaijani side.

In conclusion, the bachelor thesis mentions the successes that were accomplished via caviar diplomacy in the Czech Republic. Later, it answers the research question that aims to determine the extent and how caviar diplomacy is used in the Czech Republic. The paper states that Azerbaijan successfully uses the Czech politicians to legitimize its regime via election observation missions and produces activities that help promote a positive image of the country. Azerbaijan succeeds in silencing the criticism of human rights since there are not many academic articles that deal with this topic, and the subject of Azerbaijan using corruption

and lobbying is not often seen in the Czech newspapers. Lastly, Azerbaijan successfully silenced the Council of Europe in the case of the 2013 Strässer resolution, which purpose was to specify the objective criteria that determine a political prisoner and apply them to Azerbaijan. However, with the help of Czech delegates, the resolution was not accepted, and Azerbaijani caviar diplomacy was once again victorious. Therefore, the answer to the research question is that the influence and propaganda of Azerbaijan are largely present in the Czech Republic.

Zoznam použitej literatúry

Alieva, Leila. „The EU’s uneven soft power influence in the Eastern Neighbourhood, and the case of Azerbaijan: failure of democracy promotion or convergence of interests?” *The Center for National and International Studies*, č. 13 (2016): 1-33, http://cnis-baku.org/eng/wp-content/uploads/2016/03/2.-En_Alieva-1.pdf (stiahnuté 8. apríla 2020).

„Ambassador“. Embassy of The Republic of Azerbaijan to the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland, <https://london.mfa.gov.az/content/33>.

„Azerbaijan election lacked genuine competition in an environment of curtailed rights and freedoms, international observers say“. *OSCE*, 12. apríl 2018, <https://www.osce.org/odihr/elections/azerbaijan/377623> (sprístupnené 21. apríla 2021).

„Azerbaijan: Country overview“. *FreedomHouse*, 2021, <https://freedomhouse.org/country/azerbaijan/freedom-world/2021> (sprístupnené 24. apríla).

AZERTAC. „Azerbaijani referendum meets international standards, European Academy for Elections Observation“. *Azertag.az*, 27. september 2016, <https://azertag.az/en/xeber/996349> (sprístupnené 20. apríla 2021).

AZERTAC. „Czech MP: Presidential election in Azerbaijan is going on in free, fair, democratic and transparent environment“. *Azertag.az*, 11. apríl 2018, <https://azertag.az/en/xeber/1151847> (sprístupnené 22. apríla 2021).

Begovic, Boris. „Corruption, Lobbying and State Capture“, *CDLS Working Paper* č. 0106 (Marec 2005): 1-29, http://pdc.ceu.hu/archive/00003104/01/corruption_lobbying_and_state_capture.pdf (stiahnuté 16. apríla 2021).

Bulletin. „*Ázerbájdžán – čarovná země ohně*“. (Praha: Centrum ázerbájdžánských a kaspických studií Filozofická fakulta Univerzita Karlova v Prahe, 2014.

Bulletin. „*Ázerbájdžánska bezpečnostní politika jako faktor míru a regionální stability*“, Praha: Filozofická fakulta Univerzita Karlova v Prahe, 2014.

Campos, Nauro F. a Francesco Giovannoni. „Lobbying, Corruption and Political Influence“, *Institute of Labor Economics, Discussion paper* č. 2313, (September 2006): 1-34, <https://www.iza.org/publications/dp/2313/lobbying-corruption-and-political-influence> (stiahnuté 12. apríla 2021).

Civic Solidarity. *European values bought and sold, Freedom Files Analytical Centre*, (Marec 2017), https://civicsolidarity.org/sites/default/files/az_lobbying_corruption_report_10_march_2017_public_version_color_1.pdf (stiahnuté 5. 9. 2020).

„Chadidža Ismailova: V Ázerbájdžánu je demokracia“. *PlusRozhlas*, 11. jún 2013, <https://plus.rozhlas.cz/chadidza-ismailova-v-azerbajdzanu-je-demokracia-7688859> (sprístupnené 23. apríla 2021).

„Centrum ázerbájdžánských a kaspických studií na Filozofické fakultě“. *iForum Online magazín Univerzity Karlovej*, 23. jún 2011, <https://iforum.cuni.cz/IFORUM-11195.html> (sprístupnené 10. apríla 2021).

„Чешский депутат остался доволен организацией выборов в Азербайджане“. *Trend.az*, 9. október 2013, <https://www.trend.az/azerbaijan/politics/2199644.html> (sprístupnené 19. apríla 2021).

„Czech observer says Azerbaijan’s election preparation meets all requirements“. *Azernews.az*, 8. október 2013, <https://www.azernews.az/nation/60439.html> (sprístupnené 19. apríla 2021).

„Declaration of principles for international election observation and code of conduct for international election observers“. United Nations, New York: 27. október 2005, https://eeas.europa.eu/archives/docs/eucom/pdf/declaration-of-principles_en.pdf (stiahnuté 15. apríla 2021).

ESI. “Disgraced – Azerbaijan and the end of election monitoring as we know it“. *European Stability Initiative*, (5. novembra 2013), Berlin, https://www.esiweb.org/pdf/esi_document_id_145.pdf (stiahnuté 10. apríla 2021).

ESI. „Azerbaijan debacle: The PACE debate on 23 January 2013“, *European Stability Initiative*, (2013), Berlin, <https://www.esiweb.org/sites/default/files/reports/pdf/AZ%20-%2023%20Jan%202013%20PACE%20Debate%20-%2020%20February%20FINAL%20ML1.pdf> (sprístupnené 3. apríla 2021).

ESI. „Caviar Diplomacy: How Azerbaijan Silenced the Council of Europe“ *European Stability Initiative*, Part 1 (2012), Berlin, <https://www.esiweb.org/sites/default/files/reports/pdf/ESI%20-%20Caviar%20Diplomacy%20-%20May%202012.pdf> (stiahnuté 8. apríla 2020).

ESI. „The European Swamp (CAVIAR DIPLOMACY Part 2) Prosecutors, corruption and the Council of Europe“ *European Stability Initiative*, Part 2 (2016), Berlin, <https://www.esiweb.org/sites/default/files/reports/pdf/ESI%20-%20The%20Swamp%20-%20Caviar%20Diplomacy%20Part%20two%20-%202017%20December%202016.pdf> (stiahnuté 27. júla 2020).

„Экс-глава МИД Чехии: Избирательный процесс прошел правильно и прозрачно“. *Day.az*, 9. október 2013, <https://news.day.az/politics/436224.html> (sprístupnené 21. apríla 2021).

Gibson, Owen. „Baku European Games crackdown only casts light on human rights issues“. *The Guardian*, 11. jún 2015, <https://www.theguardian.com/sport/blog/2015/jun/11/baku-2015-european-games-human-rights-issues-azerbaijan-ilham-aliyev> (sprístupnené 22. augusta 2020).

Giovannoni, Francesco. „Lobbying versus corruption“, *CESifo DICE Report* 1, (2011): 12-16, <https://www.ifo.de/DocDL/dicereport111-forum3.pdf> (stiahnuté 12. apríla 2021).

Hamáček, Jan. „Role lidských práv v české zahraniční politice“. *Aktuálně Blog*, 4. október 2013, <https://blog.aktualne.cz/blogy/jan-hamacek.php?itemid=21161> (sprístupnené 10. apríla 2021).

Hamáček, Jan. „Vůči Ázerbájdžánu je namísto umírněná diplomacie“. *Aktuálně Blog*, 8. jún 2012, <https://blog.aktualne.cz/blogy/jan-hamacek.php?itemid=16622> (sprístupnené 10. apríla 2021).

Hauptmann, Mark. „Unionsfraktion verliert dritten Abgeordneten binnen einer Woche“. *Sueddeutsche Zeitung*, 11. marec 2021, <https://www.sueddeutsche.de/politik/cdu-mark-hauptmann-aserbajdschan-nikolas-loebel-georg-nuesslein-1.5232524>. (sprístupnené 11. marca 2021).

„ICIJ condemns conviction of member Khadija Ismayilova“. *International Consortium of Investigative Journalists*, 1. september 2015, <https://www.icij.org/inside-icij/2015/09/icij-condemns-conviction-member-khadija-ismayilova/> (sprístupnené 22. marca 2021).

Jirsa, Tomáš. Odpoveď na otvorený list od Šimona Pánka z neziskovej organizácie Človek v tiesni, 2013, <https://www.clovekvtisni.cz/media/publications/221/file/1383915435-odpoved-jirsa.pdf> (stiahnuté 19. apríla 2021).

Klever, Emma. „*The Nagorno-Karabakh conflict between Armenia and Azerbaijan: An overview of the current situation*“. European Movement International. Brusel: European Movement, 2013, <https://europeanmovement.eu/wp-content/uploads/2015/05/2013.09-Current-situation-Nagorno-Karabakh.pdf> (stiahnuté 22. apríla 2021).

Knaus, Gerald. „Europe and Azerbaijan: The End of Shame.“ *Journal of Democracy* 26, č. 3 (2015): 5-18, <https://www.journalofdemocracy.org/> (stiahnuté 20. mája 2020).

Kolmaš, Michal. „Ázerbájdžán: Kaviárová diplomacie českých volebních pozorovateľů“. *Česká pozice-lidovky*, 10. december 2013, https://ceskapozice.lidovky.cz/tema/azerbajdzan-kaviarova-diplomacie-ceskych-volebnich- pozorovatelu.A131204_221303_pozice_137988 (sprístupnené 3. septembra 2020).

Křížková, Iveta. „Karabach? Pro ČR rébus“. *Lidové noviny*, 2. október 2020, <https://www.lidovenoviny.cz/nahled.aspx?d=02.10.2020&e=LN-PRAHA&id=9704533> (sprístupnené 13. marca 2021).

Kubová, Andrea. „Češi na výplatní listině Ázerbájdžánu? Transparency International sestavila seznam lobbistů“. *iRozhlasCZ*, 15. september 2017, https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/cesi-na-vyplatni-listine-azerbajdzanu-transparency-international-sestavila_1709150820_haf (sprístupnené 5. septembra 2020).

Lavička, Václav. „Stane se Ázerbájdžán novou Dubají?“, *Český exportér*, (august 2014/15): 4-7, <https://adoc.pub/byznys-v-azerbajdanu.html> (stiahnuté 11. apríla 2020).

Lídl, Václav. „Česká porce kaviárové diplomacie“. *Respekt*, 6. november 2013, <https://www.respekt.cz/externi-hlasy/ceska-porce-kaviarove-diplomacie> (sprístupnené 20. augusta 2020).

Ljubas, Zdravko. „Italian Court Sentences Former Council of Europe MP for Bribery“. OCCPR, 14. január 2021, <https://www.occpr.org/en/daily/13628-italian-court-sentences-former-council-of-europe-mp-for-bribery>. (sprístupnené 24. januára 2021).

Loda, Chiara. „Azerbaijan, Foreign Policy and Public Diplomacy“ *Irish Studies in International Affairs*, Vol. 27 (2016): 39-55, <https://www.jstor.org/stable/10.3318/isia.2016.27.7>. (stiahnuté 11. apríla 2020).

Mochtak, Michal a Tomas Diviak. „Looking Eastward: Network Analysis of Czech Deputies and Their Foreign Policy Groups.“ *Problems of Post-Communism* 66, č. 6 (2019) 418-433, <https://doi.org/10.1080/10758216.2018.1561191> (stiahnuté 11. apríla 2020).

„Mr. Elkhan Suleymanov – member profile“. Parliamentary Assembly, Council of Europe, <https://pace.coe.int/en/members/6679?lang=EN> (sprístupnené 5. apríla 2021).

N E Wagner, Jan-Philipp. „The Effectiveness of Soft & Hard Power in Contemporary International Relations“, *E-International Relations*, (2014): 1-5, <https://www.e-ir.info/pdf/49538> (stiahnuté 14. apríla 2021).

Nídr, Tomáš. „Lidice a čeští politici vtazeni do války o Karabach a kaviárová a koňaková diplomacie“. *Denikn.cz*, 31. október 2020, <https://denikn.cz/475559/lidice-a-cesti-politici-vtazeni-do-valky-o-karabach-a-kaviarova-a-konakova-diplomacie/> (sprístupnené 11. marca 2021).

Nye, Joseph S. „Public diplomacy and soft power“, *The Annals of the American Academy of Political and Social Science* 616, (2008): 94-109, <http://www.jstor.org/stable/25097996> (stiahnuté 11. marca 2021).

Nye, Joseph S. „Soft power“, *Foreign Policy*, č. 80, (1990): 153-171, <https://www.jstor.org/stable/1148580> (stiahnuté 15. apríla 2021).

Obec Lidice. „Lidice v Ázerbájdžánu“. Zpravodaj Obecního úřadu Lidice 15, č. 9 (September 2011) https://www.obec-lidice.cz/e_download.php?file=data/editor/126cs_115.pdf&original=zpravodaj+zari+2011.pdf (sprístupnené 22. apríla 2021).

OCCPR, „Azerbaijani Laundromat, raw data“, <https://www.occrp.org/en/azerbaijanilaundromat/raw-data/> (sprístupnené 21. augusta 2020).

OCCPR. „Azerbaijan Laundromat“. 4. september 2017, <https://www.occrp.org/en/azerbaijanilaundromat/> (sprístupnené 21. augusta 2020).

Ouzký, Miroslav. Odpoveď na otvorený list od Šimona Pánka z neziskovej organizácie Človek v tiesni, 2013, <https://www.clovekvtisni.cz/media/publications/223/file/1383915356-odpoved-ouzky.pdf> (stiahnuté 19. apríla 2021).

Pajtinka, Erik. „Verejná diplomacia“, *Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie: Diplomacia členského štátu v EÚ v procese európskej integrácie*, (2008): 185-200, https://www.researchgate.net/publication/263660295_Verejna_diplomacia/citations (stiahnuté 15. apríla 2021).

Palata, Luboš. „Diplomaté protestují: Ázerbájdžán využil symbol Lidic proti Arménům“. *Lidovky.cz*, 26. január 2010, https://www.lidovky.cz/domov/diplomate-protestuji-azerbajdzan-vyuzil-symbol-lidic-proti-armenum.A100225_220717_In_domov_ani (sprístupnené 22. apríla 2021).

Pánek, Šimon. Odpoveď na reakciu Miroslava Ouzkého na otvorený list, 2013, <https://www.clovekvtisni.cz/media/publications/220/file/1383910837-odpoved-demas-ouzky-final.pdf> (stiahnuté 19. apríla 2021).

Pášová, Petra. „Ázerbájdžánské putování Olomouckým krajem začíná. Kam zavítá?“. *Šumperský deník*, 2. september 2012, <https://sumpersky.denik.cz/z-regionu/azerbajdzanske-putovani-olomouckym-krajem-zacina-kam-zavita-20120901-orn4.html> (sprístupnené 29. marca 2021).

Peterková, Jana. „Veřejná diplomacie – jen módní pojem nebo skutečná změna?“, *Mezinárodní vztahy* 41, č. 3 (2006): 83-99, <https://mv.iir.cz/article/view/227/229> (stiahnuté 15. apríla 2021).

„Presidential election in Azerbaijan held democratically – Czech observer“. *Azvision.az*, 12. apríl 2018, <https://en.azvision.az/news/84579/presidential-election-in-azerbaijan-held-democratically-%E2%80%93-czech-observer.html> (sprístupnené 21. apríla 2021).

Shadrina, Ekaterina. „The Great Caspian Caviar Game“, *Security Index: A Russian Journal on International Security* 13, č. 1, (2007): 55-78, <https://doi.org/10.1080/19934270.2007.9756489> (stiahnuté 11. apríla 2020).

Sičáková-Beblavá, Emília a Miroslav Beblavý. „Prístupy k definovaniu korupcie“ *Sociológia - Slovak Sociological Review* 39, č. 4 (2007): 316-336, <https://www.sav.sk/journals/uploads/02031240Beblava%20-%20Beblavy.pdf> (stiahnuté 14. apríla 2021).

Soukup, Ondřej. „Jak rozmrzla válka v Náhorním Karabachu“. *Ihned.cz*, 18. november 2020, <https://archiv.ihned.cz/c1-66845630-jak-rozmrzla-valka-v-nahornim-karabachu> (sprístupnené 12. marca 2021).

Strakes, Jason E. „Situating the ‘Balanced Foreign Policy’: The Role of System Structure in Azerbaijan's Multi-Vector Diplomacy“, *Journal of Balkan and Near Eastern Studies* 15, č. 1 (2013): 37-67, <https://www.tandfonline.com> (stiahnuté 6.4.2021).

Ševala, Vladimír. „Alibi pro diktátory“. *Mladá fronta DNES*, 5. december 2013, (sprístupnené prostredníctvom Newtonmedia).

Šimák, Jakub. „Poslanci SPD a KSČM pozorovali volby v Ázerbájdžánu“. *Investigace.cz*, 14. február 2020, <https://www.investigace.cz/poslanci-spd-a-kscm-pozorovali-volby-v-azerbajdzanu-taji-kdo-jim-cestu-zaplatal/> (sprístupnené 20. augusta 2020).

Šimák, Jakub. „Zákonodárci Procházková a Doubrava chválili volby v Ázerbájdžánu. Za peníze Ázerbájdžánu“. *Investigace.cz*, 13. február 2020, <https://www.investigace.cz/zakonodarci-prochazkova-no-a-doubrava-severocesni-cz-chvalili-volby-v-azerbajdzanu-za-penize-azerbajdzanu/> (sprístupnené 20. augusta 2020).

Tenzer, Nicolas. „La diplomatie d'influence sert-elle à quelque chose ?“, *Revue internationale et stratégique* 1, č. 89 (2013): 77-82, <https://www.cairn.info/revue-internationale-et-strategique-2013-1-page-77.htm>. (stiahnuté 8.4.2021).

The Press and Public Relations Department The Milli Majlis. „Azerbaijani and Czech Parliamentary Friendship Groups Had a Meeting“. *The Milli Majlis of the Azerbaijan Republic*, 25. február 2021, <https://meclis.gov.az/news.php?id=143&lang=en> (sprístupnené 22. apríla 2021).

„The real price of Azerbaijan's European Games“. *Radio Liberty*, 5. jún 2015, <https://pressroom.rferl.org/a/rferlive-real-price-of-azerbaijans-european-games/27055866.html> (sprístupnené 21. augusta 2020).

Transparency International ČR. „Azerbajdžanská pračka“, (2017) <https://www.transparency.cz/wp-content/uploads/%C3%81zerb%C3%A1jd%C5%BE%C3%A1nsk%C3%A1-pra%C4%8Dka.pdf> (stiahnuté 11. apríla 2020).

„Usnesení zahraničního výboru k 21. výročí masakru v ázebájdžánském městě Chodžaly“. *Karabach*, 3. jún 2014, <https://karabach.cz/knihovna-dokumentu/usneseni-chodzaly/> (sprístupnené 15. apríla 2021).

Valencia, Matthew. „Caviar diplomacy in Azerbaijan“ *The Economist* 1843, (2016) <https://www.economist.com/1843/2016/08/31/caviar-diplomacy-in-azerbaijan>. (sprístupnené 28. augusta 2020).

„Úvodná stránka medzinárodného centra Nizámiho Gandžávi“. Nizami Ganjavi International Center, <https://www.nizamiganjavi-ic.org/index.html> (sprístupnené 15. marca 2021).

Van Gils, Eske. „Azerbaijan’s Foreign Policy Strategies and the European Union: Successful Resistance and Pursued Influence“ *Europe-Asia Studies* 70, č. 5 (2018), 738-758, <https://doi.org/10.1080/09668136.2018.1479733> (stiahnuté 8. apríla 2020).

Van Gils, Eske. „Differentiation through bargaining power in EU–Azerbaijan relations: Baku as a tough negotiator“ *East European Politics* 33, č. 3 (2017): 388-405, <https://www.tandfonline.com> (stiahnuté 11. apríla 2020).

„V Ázerbajdžánu zatkli novinárku Chadídžu Ismailovou“. *Investigace.cz*, 6. december 2014, <https://www.investigace.cz/v-azerbajdzanu-zatkli-novinarku-khadiju-ismailovou/> (sprístupnené 22. augusta 2020).

Vít Beneš a Petr Drulák (eds.). „*Metodologie výzkumu politiky*“, Praha: SLON, 2016.

Vuving, Alexander L. „How soft power works“, *American Political Science Association annual meeting*, (2009): 1-20, <https://apcss.org/Publications/Vuving%20How%20soft%20power%20works%20APSA%202009.pdf> (stiahnuté 14. apríla 2021).

„Vzájemné vzťahy“. Velvyslanectví Ázerbájdžánské republiky v České republice, <https://prague.mfa.gov.az/cz/content/3/vzajemne-vztahy> (sprístupnené 20. augusta 2020).

Wilson J., Ernest. „Hard Power, Soft Power, Smart Power.“, *The Annals of the American Academy of Political and Social Science* 616 (2008): 110-124, <http://www.jstor.org/stable/25097997> (stiahnuté 15. apríla 2021).

Zelenka, Jakub. „Ázerbájdžánský prezident se chlubí dopisem od Jana Fischera. Nic takové jsem nepodepsal, diví se premiér“. *Denikn.cz*, 15. október 2020, <https://denikn.cz/469637/jan-fischer-dal-haji-azerbajdzan-ve-valce-o-karabach-alijev-se-chlubi-dopisem-od-ceskeho-expremiera/> (sprístupnené 11. marca 2021).

Zelenka, Jakub. „Expremiér Fischer si nechává platit cesty od ázerbájdžánské organizace. Teď podpořil Baku v konfliktu s Arménií“. *Denikn.cz*, 29. september 2020, <https://denikn.cz/451293/expremier-fischer-si-nechava-platit-cesty-od-azerbajdzanske-organizace-ted-podporil-baku-v-konfliktu-s-armenii/?ref=in> (sprístupnené 11. marca 2021).

Rozhovory

Emailová korešpondencia s pracovníkom ministerstva zahraničných vecí ČR, 21. apríl 2021 (chránený zdroj).

Nídr, Tomáš. Novinár z Denikn.cz. V osobnom rozhovore s autorom, 21. apríl 2021 (nepublikované interview).

Soušková, Tereza. Expertka z Asociácie pre medzinárodné otázky. V osobnom rozhovore s autorom, 21. apríl 2021 (nepublikované interview).

TEZE BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno:

Peter Václavík

E-mail:

26929657@fsv.cuni.cz

Studijní obor:

Medzinárodné teritoriálne štúdia

Semestr a školní rok zahájení práce:

ZS 2020/2021

Semestr a školní rok ukončení práce:

LS 2020/2021

Vedoucí bakalářského semináře:

JUDr. Vladimír Handl, CSc.

Vedoucí práce:

doc. PhDr. Slavomír Horák, PhD.

Název práce:

Kaviárová diplomacia Azerbajdžanu a jej prejavy v českom prostredí

Charakteristika tématu práce (max. 10 řádek):

Kaviárová diplomacia Azerbajdžanu predstavuje špecifickú vetvu diplomacie, ktorá využíva peniaze z ropného priemyslu na umlčanie kritiky západných krajín voči nedemokratickým štandardom a ľudskoprávnym problémom režimu Ilhama Alijeva, na presadzovanie pozitívneho imidžu ako aj presadzovanie vlastných postojov a poskytovanie rôznych výhod západným politikom. Koncept predstavuje lobovaciu stratégiu, ktorá do istej miery využíva korupčné praktiky ako uplácanie na presadzovanie svojich záujmov u európskych politikov. Táto práca sa zaoberá kaviárovou diplomaciou a jej konkrétnymi prejavmi v českom prostredí. Časovo je práca zasadená v období od roku 2001, kedy Azerbajdžan vstúpil do prominentného zoskupenia Rady Európy, až do roku 2021 kedy bol jeden z hlavných lobistov Azerbajdžanu v Rade Európy odsúdený na štyri roky väzenia.

Zdůvodnění úprav a změn tématu od zadání projektu do odevzdání práce (max. 10 řádek):

V priebehu výskumu sa zmenila štruktúra práce. Pôvodne mala práca obsahovať kapitolu, ktorá sa venuje analogickým prípadom krajín, ktoré vynakladajú podobné úsilie v rámci zahraničnej politiky, či už v prípade Ruskej federácie alebo Číny, avšak ide o ťažko zrovnateľné prípady z dôvodov špecifik, ktoré prípad Azerbajdžanu prináša, preto bola táto kapitola vypustená. Naopak v rámci práce bola pridaná úvodná kapitola, ktorá vymedzuje pojmy soft power, verejná diplomacia, lobbying a korupciu, keďže koncept kaviárovej diplomacie nemá jednotnú definíciu, kapitola o vymedzení pojmov sa venuje interpretácii a spojitostiam týchto pojmov s kaviárovou diplomaciou a vďaka vyjasneniu je jednoduchšie pochopiť ich rozdiely. V rámci výskumu boli taktiež uskutočnené rozhovory s osobami z českého prostredia pre lepšie chápanie skúmanej problematiky.

Struktura práce (hlavní kapitoly obsahu):

Úvod

- 1. Vymedzenie pojmov soft power, verejná diplomacia, korupcia a lobbying**
 - 1.1. Soft power**
 - 1.2. Verejná diplomacia**
 - 1.3. Korupcia verzus Lobbying**
- 2. Kaviárová diplomacia**
 - 2.1. Charakteristika a špecifiká**
 - 2.2. Historická tradícia**

- 2.3. Ciele kaviárovej diplomacie a jej cieľové subjekty
 - 2.3.1. Umlčanie kritiky ohľadom ľudských práv
 - 2.3.2. Posilnenie legitimacy režimu
 - 2.3.3. Zahranično-politické ciele
 - 2.3.4. Cieľové subjekty
- 2.4. Mechanizmy
 - 2.4.1. Lobovanie v Parlamentnom zhromaždení Rady Európy (PACE)
 - 2.4.2. Aktivity mimovládnych organizácií a Nadácie Heydara Alijeva
- 3. Prejavy kaviárovej diplomacie v českom prostredí
 - 3.1. Politické prostredie
 - 3.1.1. Skupina priateľov Azerbajdžanu
 - 3.1.2. Pozorovateľské misie
 - 3.1.3. Iné prípady
 - 3.2. Kultúrne prostredie
 - 3.2.1. Prípady Lidice-Chodžaly
 - 3.3. Akademické prostredie
- 4. Úspechy kaviárovej diplomacie
- Záver

Prameny a literatúra (výběrová bibliografie, max. 30 hlavních titulů):

1. Civic Solidarity. European values bought and sold, Freedom Files Analytical Centre, (Marec 2017).
https://civicsolidarity.org/sites/default/files/az_lobbying_corruption_report_10_march_2017_public_version_color_1.pdf (stiahnuté 5. 9. 2020).
2. Loda, Chiara. „Azerbaijan, Foreign Policy and Public Diplomacy” Irish Studies in International Affairs, Vol. 27 (2016): 39-55.
<https://www.jstor.org/stable/10.3318/isia.2016.27.7>. (stiahnuté 11. apríla 2020).
3. Van Gils, Eske. “Azerbaijan’s Foreign Policy Strategies and the European Union: Successful Resistance and Pursued Influence” Europe-Asia Studies 70, č. 5 (2018), 738-758, <https://doi.org/10.1080/09668136.2018.1479733> (stiahnuté 8. apríla 2020).
4. Van Gils, Eske. „Differentiation through bargaining power in EU–Azerbaijan relations: Baku as a tough negotiator“ East European Politics 33, č. 3 (2017): 388-405, <https://www.tandfonline.com> (stiahnuté 11. apríla 2020).
5. Strakes, Jason E. „Situating the ‘Balanced Foreign Policy’: The Role of System Structure in Azerbaijan’s Multi-Vector Diplomacy“, Journal of Balkan and Near Eastern Studies 15, č. 1 (2013): 37-67, <https://www.tandfonline.com> (stiahnuté 6.4.2021).
6. Nye, Joseph S. „Public diplomacy and soft power“, The Annals of the American Academy of Political and Social Science 616, (2008): 94-109, <http://www.jstor.org/stable/25097996> (stiahnuté 11. marca 2021).
7. Campos, Nauro F. a Francesco Giovannoni. „Lobbying, Corruption and Political Influence“, Institute of Labor Economics, Discussion paper č. 2313, (September 2006): 1-34, <https://www.iza.org/publications/dp/2313/lobbying-corruption-and-political-influence> (stiahnuté 12. apríla 2021).
8. Sičáková-Beblavá, Emília a Miroslav Beblavý. „Prístupy k definovaniu korupcie“ Sociológia - Slovak Sociological Review 39, č. 4 (2007): 316-336, <https://www.sav.sk/journals/uploads/02031240Beblava%20-%20Beblavy.pdf> (stiahnuté 14. apríla 2021).
9. Pajtinka, Erik. „Verejná diplomacia“, Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie: Diplomacia členského štátu v EÚ v procese európskej integrácie, (2008): 185-200,

https://www.researchgate.net/publication/263660295_Verejna_diplomacia/citations (stiahnuté 15. apríla 2021).

10. ESI. „Caviar Diplomacy: How Azerbaijan Silenced the Council of Europe” European Stability Initiative, Part 1 (2012), Berlin.

11. ESI. „The European Swamp (CAVIAR DIPLOMACY Part 2) Prosecutors, corruption and the Council of Europe“ European Stability Initiative, Part 2 (2016), Berlin.

12. Valencia, Matthew. “Caviar diplomacy in Azerbaijan“ The Economist 1843, (2016) <https://www.economist.com/1843/2016/08/31/caviar-diplomacy-in-azerbaijan>. (sprístupnené 28. augusta 2020).

13. Mochtak, Michal a Tomas Diviak. „Looking Eastward: Network Analysis of Czech Deputies and Their Foreign Policy Groups.“ Problems of Post-Communism 66, č. 6 (2019) 418-433, <https://doi.org/10.1080/10758216.2018.1561191> (stiahnuté 11. apríla 2020).

14. Šimák, Jakub. „Zákonodárci Procházková a Doubrava chválili volby v Ázerbájdžánu. Za peníze Ázerbájdžánu“. Investigace.cz, 13. Február 2020, <https://www.investigace.cz/zakonodarci-prochazkova-ano-a-doubrava-severocesni-cz-chvalili-volby-v-azerbajdzanu-za-penize-azerbajdzanu/> (sprístupnené 20. augusta 2020).

15. Šimák, Jakub. „Poslanci SPD a KSČM pozorovali volby v Ázerbájdžánu“. Investigace.cz, 14. február 2020, <https://www.investigace.cz/poslanci-spd-a-kscm-pozorovali-volby-v-azerbajdzanu-taji-kdo-jim-cestu-zapltil/> (sprístupnené 20. augusta 2020).

16. Nídr, Tomáš. „Lidice a čeští politici vtažení do války o Karabach a kaviárová a koňaková diplomacie“. Denikn.cz, 31. októbra 2020, <https://denikn.cz/475559/lidice-a-cesti-politici-vtazeni-do-valky-o-karabach-a-kaviarova-a-konakova-diplomacie/> (sprístupnené 11. marca 2021).

Podpis studenta a datum

Peter Václavík 29.4.2021

Schváleno	Datum	Podpis
Vedoucí práce		
Vedoucí bakalářského semináře		
Garant oboru		